

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**MODERN TRENDS AND PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT
OF SCIENCE, EDUCATION, TECHNOLOGY AND SOCIETY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**23 серпня 2023 р.
August 23, 2023**

**м. Кременчук, Україна
Kremenchuk, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**MODERN TRENDS AND PROSPECTS FOR THE
DEVELOPMENT OF SCIENCE, EDUCATION,
TECHNOLOGY AND SOCIETY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**23 серпня 2023 р.
August 23, 2023**

**м. Кременчук, Україна
Kremenchuk, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Сучасні тенденції та перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Кременчук, 23 серпня 2023 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 2023. 71 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні тенденції та перспективи розвитку науки, освіти, технологій та суспільства” з:

Буковинський державний медичний університет

Державний заклад “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Київський національний лінгвістичний університет

Національний авіаційний університет

Національний університет “Чернігівський колегіум” імені Т. Г. Шевченка

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Одеський національний медичний університет

Поліський національний університет

Полтавське міське товариство Реріхів “Радела”

Сумський національний аграрний університет

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Ужгородський національний університет

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти, технологій та суспільства.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; архітектури та мистецтвознавства; економічних наук; юридичних наук; психологічних наук; медичних наук; ветеринарних наук; філософських наук.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб’єктів підприємницької діяльності.

**ЦЕНТР
ФІНАНСОВО-
ЕКОНОМІЧНИХ
НАУКОВИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

© Автори тез, 2023

© Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2023

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

**ЗМІСТ
CONTENTS**

СЕКЦІЯ 1. ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ SECTION 1. PEDAGOGICAL SCIENCES	6
<i>Бондаренко Г. П.</i> АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПІДґРУНТЯ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	6
<i>Бублик В. В.</i> ВИКЛИКИ НАУКОВОЇ ОСВІТИ В СКРУТНІ ЧАСИ	8
<i>Галущенко В. І., Колісник І. А.</i> ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ДІТЕЙ З ДЦП.....	10
<i>Зайченко Н. І.</i> ДАНІ ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГИ ПРО СТАНОВИЩЕ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.	12
<i>Клочко В. А.</i> ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ	14
<i>Левицька А. І.</i> СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПЕРЕНАСИЧЕННЯ	15
<i>Свиридюк В. П.</i> ТЕХНОЛОГІЯ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ	17
<i>Пелиньо І. І.</i> СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	20
<i>Пилипенко М. А.</i> ІГРАШКА ЯК ЗАСІБ РІЗНОБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	21
<i>Трубач М. В.</i> СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	22
<i>Якимяк А. А.</i> КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	23
СЕКЦІЯ 2. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 2. PHILOLOGICAL SCIENCES	25
<i>Хрипак К. Р.</i> THEORETICAL FOUNDATION OF ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS.....	25

СЕКЦІЯ 3. АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО	
SECTION 3. ARCHITECTURE AND ART HISTORY	28
<i>Vasylenko V., Ziemtsova P., Matyuchenko N.</i> ENGINEERING GRAPHICS AS A PART OF THE INFLUENCE ON INTERIOR DESIGN CONCEPT.....	28
<i>Vasylenko V., Ziemtsova P., Matyuchenko N.</i> SELECTION OF MODERN TEXTILE MATERSALS IN THE INTERIOR OF THE EDUCATIONL SPACE	30
СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	
SECTION 4. ECONOMIC SCIENCES.....	32
<i>Белошитський В. В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ.....	32
<i>Бочкун Д. В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	34
<i>Гавенко О. М.</i> СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ	35
<i>Гришин І. Є.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	37
<i>Іванов Ю. О.</i> ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА....	39
<i>Ігнатенко О. В.</i> ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА....	40
<i>Костяний О. О.</i> КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ	42
<i>Лобан С. О.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ДО ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	43
<i>Одуденко А. В.</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	44
<i>Пальчиківський Я. М.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ	46
<i>Рудь В. Р.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	47
<i>Стриженок Д. М.</i> ПОНЯТТЯ РЕПУТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ.....	48

СЕКЦІЯ 5. ЮРИДИЧНІ НАУКИ SECTION 5. LEGAL SCIENCES	50
<i>Берч В. В.</i> КЛЮЧОВІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЩОДО РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У СУЧАСНИХ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ.....	50
СЕКЦІЯ 6. ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 6. PSYCHOLOGICAL SCIENCES	54
<i>Адамович О. А.</i> ПРОГРАМИ, СПРЯМОВАНІ НА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА КОРЕКЦІЮ УРГЕНТНОЇ АДИКЦІЇ У ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ	54
<i>Логвіна О. А., Бакуменко О. О.</i> КОМПЛЕКСНА МОДЕЛЬ ВПЛИВУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА СТИЛЬ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ	56
<i>Мазур М. М., Логвіна О. А.</i> ПРАКТИКА НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ, ЯКІ ВІДЧУВАЮТЬ ТРИВОЖНІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ	58
<i>Сусяк О. Д.</i> КОРЕКЦІЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ТРИВОЖНИХ СТАНІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	60
СЕКЦІЯ 7. МЕДИЧНІ НАУКИ SECTION 7. MEDICAL SCIENCES	62
<i>Унгурян Т. М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦЕРУЛОПЛАЗМІНУ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ГОСТРОГО ПОШКОДЖЕННЯ НИРОК	62
СЕКЦІЯ 8. ВЕТЕРИНАРНІ НАУКИ SECTION 8. VETERINARY SCIENCES	64
<i>Сокульський І. М., Радзиховський М. Л.</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕРМІЧНІ ОПІКИ ШКІРНОГО ПОКРИВУ У СОБАК ТА ЇХ СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНЕ ЗНАЧЕННЯ	64
СЕКЦІЯ 9. ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ SECTION 9. PHILOSOPHICAL SCIENCES	67
<i>Лобач В. П.</i> НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ НА ШЛЯХУ ВІДНОВЛЕННЯ Й ЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	67

УДК 316.74:378.017

Бондаренко Г. П.

к.пед.н., доцент,
доцент кафедри української філології,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ПІДґРУНТЯ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах університетської автономії, спрямованої на розширення інтернаціоналізації та міжнародної інтеграції особливо актуальним стає питання академічної доброчесності як провідної складової міжнародного іміджу освітніх інституцій. Оскільки, щоб настали глобальні зміни, щоб стати гідним членом міжнародної спільноти, необхідно розпочинати з виховання молодого покоління, здатного гідно представляти себе у сфері науково-професійної комунікації.

Ця проблема багатоаспектна – філософська, соціологічна, аксіологічна, педагогічна й культурологічна, для розв’язання якої потрібне чітке розуміння стратегії формування академічної культури упродовж навчання в ЗВО. На думку учасника Конференції Міжнародного центру академічної доброчесності Юнгсупа Кіма “спочатку слід змінити університет, а вже потім світ” [1, с. 1].

Академічна культура (англ. academic culture) – культура накопичення знань, їхнього розвитку, впорядкування та передачі від покоління до покоління через практиків та передавачів, тобто дослідників і викладачів дослідницьких інституцій та вищих навчальних закладів [4, с. 95].

У дослідженнях українських учених (М. Вовк, Т. Добко, О. Кравченко, І. Пак, О. Семеног, Г. Хоружий тощо) поняття “академічна культура” пов’язується із культурою навчання в університеті, цінностями, традиціями, нормами, науковою мовною культурою, культурою спілкування наукових наставників та студентів, правилами проведення наукових досліджень тощо [6, с. 242].

Відповідно до Бухарестської декларації етичних цінностей і принципів вищої освіти [3] ключовими цінностями сумлінної академічної спільноти визначено чесність, довіру, прямоту, повагу, відповідальність і підзвітність.

До основних цінностей європейської академічної культури зараховують: – інтелектуальну свободу та соціальну відповідальність; – моральну відповідальність самостійних дослідників і вчених не тільки за процес досліджень (вибір теми, методи і сумлінність), але і за їхні результати, відзеркаленням яких є дотримання принципів академічної доброчесності не лише в дослідницькій діяльності, а й науковій комунікації. Тобто визначають академічну доброчесність як підґрунтя формування міцної академічної культури.

Стаття 42 Закону України “Про освіту” визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають

керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [5, с. 24].

Типовими проявами порушення академічної доброчесності вважається: академічний плагіат (оприлюднення чийось результатів дослідження як власних або тексту без вказання авторства); самоплагіат (опублікування власних раніше опублікованих наукових результатів як нових); фабрикація (вигадування даних чи фактів); фальсифікація (відома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень); списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; допомога учням під час оцінювання їх навчальних результатів чи створення перешкод під час оцінювання; вплив на викладача, щоб він здійснив необ'єктивне оцінювання тощо.

Згідно з даними Східноукраїнського фонду соціальних досліджень [2] понад 70% студентів розуміють важливість дотримання принципів академічної доброчесності для формування сталої академічної культури й формування позитивного міжнародного іміджу освітніх інституцій та наукових спільнот. Проте на практиці задля отримання високих балів за результатами освітньої діяльності студентівдаються до так званого “академічного шахрайства” й не бачать в цьому жодних розбіжностей з декларованими принципами академічної культури й доброчесності. Використовують шпаргалки, використовують тексти інших авторів для написання контрольних або курсових робіт (47%), замовляють готові роботи (32%), вдаються до матеріальних послуг заради отримання високих оцінок (16%) тощо. Такі дії студенти класифікують як традиції вітчизняної вищої освіти.

Основними чинниками поширення плагіату в студентському середовищі, на думку самих студентів, є: необхідність виконання великого обсягу письмових робіт протягом навчального семестру, відсутність перспектив практичного застосування результатів письмових робіт, нейтральне ставлення викладачів до плагіату, відсутність чітких норм щодо оцінки оригінальності текстів в самій освітній установі або їхній формальний характер.

Отже, процес модернізації вищої освіти багато в чому визначається станом академічної культури. Нині студентська академічна культуру можна характеризувати як деформовану, оскільки значна частина студентства мотивована на досягнення формальних результатів академічної успішності, зокрема оцінки, стипендія, диплом, а не на здобуття міцних фахових знань, що стає поштовхом до академічної недоброчесності і, як результат, низької академічної культури.

Формування академічної доброчесності в університеті є процесом, що потребує спільних зусиль студентів, викладачів, адміністрації та всієї академічної спільноти. Для досягнення високих результатів академічної культури й академічної доброчесності університет має докласти значні зусилля для створення стимулювального середовища, де чесність та повага до особистісних наукових досягнень вважаються невід'ємними складовими. Важливо надавати здобувачам вищої освіти освіту з акцентом на етичні норми та стандарти наукового дослідження, запроваджувати курси з попередження

плагіату та дотримання норм етичної поведінки у дослідженнях та науковому спілкуванні. Забезпечити доступ до актуальних джерел та дослідницьких інструментів. Заохочувати дотримання етичних норм науковій комунікації через нагороди та визнання, що може спонукати студентів та викладачів до більшій самодисципліні й відповідальності, що в свою чергу сприятиме підвищенню рівня наукової доброчесності в університетському співтоваристві.

Список літератури

1. Академічна доброчесність залежить від всіх учасників освітнього процесу. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/2021/04/30/>

2. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://surgery-four.pdmu.edu.ua/storage/common/docs/R1vyfIum4hNfJntUrILfR6KRh1FhLdBWxXuD6Amv.pdf>.

3. Бухарестська декларація з етичних цінностей і принципів вищої освіти в європейському регіоні (2004 р.). Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://www.tandfonline.com>.

4. Добко Т. Академічна культура, як необхідна передумова ефективного управління сучасним університетом в умовах автономії. Університетська автономія. Київ : Дух і Літера, 2008. С. 93–102.

5. Закон України “Про освіту”. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

6. Фенцик О.М. Формування академічної культури студентів у процесі здійснення дослідницької діяльності. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/28/48.pdf>.

УДК 378.374:008:37.06

Бублик В. В.

ст. викл. кафедри лінгвістики та перекладу,
Південно-український національний
педагогічний університет ім. Ушинського
<http://orcid.org/0000-0002-1056-3208>

ВИКЛИКИ НАУКОВОЇ ОСВІТИ В СКРУТНІ ЧАСИ

Ми переживаємо моменти регресу щодо демократії, прав людини, соціальної справедливості та добробуту людей, суспільства та навколишнього середовища. Численні спільноти страждають політично, емоційно та фізично через суспільство, яке не піклується про всіх своїх членів, ігнорує тих, хто є найбільш вразливим, піддає їх жалюгідним умовам життя та дискримінаційній поведінці та переслідуванню.

Негативні наслідки неолібералізму та глобалізації посилилися, а соціальні та політичні інституції, здається, не можуть або не бажають ефективно реагувати на численні випадки несправедливості. Соціальна асиметрія погіршилася,

зберігаючи систему, яка приносить користь лише незначній меншості, за рахунок навколишнього середовища, неконтрольованої та нестійкої експлуатації ресурсів і страждань та відчуження більшості населення.

Багато громадян не відчують себе уповноваженими розуміти або приймати рішення щодо соціальних та екологічних проблем, які стосуються їхніх спільнот, і – водночас – довіра до політичних представників зменшилася, а політична апатія набула поширення, звільнивши місце для популістських рухів. Незнання значною частиною населення того, що таке наука, пов'язане з дезінформацією, яка поширюється певними групами, створює середовище, яке сприяє появі та поширенню викривлених і хибних поглядів і антинаукових рухів.

Глобальний політичний і соціальний клімат насичений гнівом, страхом, дезінформацією, недовірою та зневірою. Політична поляризація поширюється по всьому світу та впливає на розбіжності та конфлікти між країнами, а також у громадах і сім'ях. З якими труднощами стикається наукова освіта у боротьбі з причинами таких проблем і несправедливості?

Виклик 1 – Наукова освіта для соціальної трансформації. Наукова освіта для соціальних перетворень розглядається як сила демократизації та каталізатор індивідуального розвитку та соціальних змін. Таким чином, школа є живим форумом для визвольного діалогу, а не інституцією, призначеною для навчання до іспитів, для соціального конформізму чи конкуренції між особами та суспільствами.

Виклик 2 – Погляд на науку як критичне ставлення, питання та інтелектуальну автономію. Наразі значна кількість громадян все ще поділяє застаріле бачення науки як остаточного й беззаперечного масиву знань, створеного вченими шляхом нейтрального й об'єктивного процесу. Ця ідея науки: (а) серйозно спотворює природу науки та наукової практики; (b) утримує громадян від критичного розгляду, представляючи наукові знання як набір фіксованих і безсумнівних тверджень експертів; (с) сприяє інтерналізації громадянами інтелектуальної залежності від спеціалістів загалом; і (d) сприяє появі у громадян відчуття браку влади.

Виклик 3 – Навчання та розширення можливостей громадян для зважених дій. Необхідно: (а) забезпечити, щоб діти та молоді люди мали можливість брати активну участь у своєму повсякденному житті шляхом надання неформальних і формальних просторів (на різних рівнях, а саме вдома, школи, громади, організацій та асоціацій), у яких вони можуть сформулювати власні прояви активного громадянства через різні форми участі; (b) заохочувати дітей і молодь брати на себе високий рівень відповідальності та діяти в активній громадянській позиції; і (с) заохочувати дорослих взяти на себе роль фасилітаторів і захисників, а не контролерів.

Виклик 4 – Розробка навчальної програми, яка сильно контекстуалізована та зосереджена на належних навичках для сприяння добробуту населення та екосистем, а також соціальної справедливості. Деякі обмежені концепції навчального плану – наприклад, як вичерпний перелік змісту, який вилучено з життя учнів – відводять вчителя до офіційної ролі, яка обмежується некритичним виконанням керівних принципів освітньої політики, нав'язаних певними групами. У цьому типі контексту вчителі часто почуваються

пригніченими бюрократичними завданнями та далекими від роздумів і прийняття рішень.

Виклик 5 – Оцінка для індивідуального розвитку та соціальної трансформації. З точки зору наукової освіти як процесу, який зосереджений на розвитку необхідних навичок для вирішення поточних соціальних та екологічних проблем, оцінювання має вирішальне значення. Оцінювання цих компетенцій стає можливим, лише якщо проводиться у контекстуальний спосіб, у реальних ситуаціях, у яких компетенції можна спостерігати в дії. Таким чином, оцінювання служить індивідуальному розвитку та соціальній трансформації, а не екзамнуванню, соціальному конформізму та конкуренції між особами та суспільством.

Виклик 6 – безперервне навчання з більшим впливом на професійну компетентність викладачів і результати навчання студентів.

Виклик 7 – Контроль учителів як процес звільнення. Педагогічний нагляд у шкільному контексті все більше сприймається як адекватна стратегія підготовки вчителів для виконання своєї професії. Це процес, спрямований на зміцнення спроможності шкіл сприяти освіті та академічному успіху кожного з їхніх учнів шляхом сприяння взаємодії, здатності вирішувати проблеми та професійного розвитку вчителів.

Виклик 8 – Використання Web 2.0 для підтримки дій у відповідь на соціальні та екологічні проблеми.

Представлені тут виклики наукової освіти не є новими. Проте сучасний соціальний та екологічний контекст робить цю тему надзвичайно актуальною. Усвідомлення важливості цих викликів сприятиме: (a) визнанню гідності та цінності, притаманної всім людям; (b) критичне мислення та інтелектуальна автономія громадян в атмосфері свободи думки та вираження; (c) широке розширення можливостей громадян для поінформованої та активної еволюції їхнього життя та вирішення проблем, які їх стосуються; (d) зміцнення права кожної особи на вільну участь у житті громади, а також на активний та інформований внесок у здорове суспільство та довкілля.

УДК 376.36:616.831-053.4

Галущенко В. І.

канд. пед. наук,
доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації,
Державного закладу “ПНПУ ім. К. Д. Ушинського”

Колісник І. А.

магістр II року навчання
м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ ДІТЕЙ З ДЦП

На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти Проблема стану умов сьогодення вимагає педагогів, вихователів, логопедів, батьків тощо пристосовуватися до нових умов надання корекційно-розвиваючої,

реабілітаційної та компенсуючої допомоги дітям з порушеннями психофізичного розвитку. Особливо це стосується існуючих спеціальних дошкільних закладів, у яких вибудовано комплексну програму навчання та виховання за річним планом та розроблено індивідуально-корекційний розвиток на кожну дитину [1; 3; 4; 5]

На сьогодні поширеність дитячого церебрального паралічу серед новонароджених: 2-3 до 1000 живо народжених (у хлопчиків частіше у 1,41 раза). Етіологічні фактори порушень при церебральних паралічах – патологія в корі, підкіркових ділянках, капсулах або стовбурі головного мозку [2; 5].

Дослідниками доведено, що адекватно організована рання діагностика та комплексна корекція з перших місяців і років життя дозволяють не лише коригувати вже наявні відхилення у розвитку, а й попередити появу вторинних порушень, знизити рівень соціальної дезадаптації дітей, досягти максимально можливого для кожної дитини рівня загального розвитку, освіти, ступеня інтеграції у суспільство. Цією проблемою також успішно займаються у різних регіонах України. Програми раннього втручання і сьогодні інтенсивно розвиваються у багатьох країнах. У США діють цілі служби раннього втручання. У Німеччині, Латвії, Литві, Естонії ця послуга надається у клініках. Центри допомоги відкриті в Великобританії, Канаді, Швеції, Норвегії [4].

Рання комплексна допомога відкриває для значної частини дітей можливості своєчасної соціалізації, включення до загального освітнього потоку (інтегроване навчання) вже у дошкільному віці, включає заходи, спрямовані на виявлення психічних та/або фізичних порушень розвитку, відновлення чи компенсацію порушених структур та функцій організму, обмежень активності, а також супровід розвитку, навчання дітей, консультування та навчання батьків способам догляду та надання спеціальної допомоги дітям [2; 5]

На основі однієї медичної реабілітації дитина пристосовується до умов життя в існуючому просторі. Щодо дітей, хворих на ДЦП, має проводитися комплексна система ранньої реабілітації, відпрацьована у світовій практиці та отримала визнання. У разі відсутності своєчасної корекційної роботи виникнення важких рухових, психічних і мовленнєвих порушень мабуть. (В. Галущенко; Н. Пахомова; Л. Ханзерук; О. Чеботарьова та інші). Це все можна реалізувати тільки завдяки службам ранньої допомоги. [2; 3; 4].

У останні роки в Україні розширилася мережу установ, у яких виявляється рання корекційно-педагогічна допомога дітям з руховою патологією та їх батькам: психолого-педагогічні реабілітаційні центри, служби ранньої допомоги, інклюзивно-ресурсні центри, консультативно-діагностичні пункти, групи короткочасного перебування, поліклініки, неврологічні відділення та психоневрологічні лікарні, спеціалізовані санаторії, ясла-садки, школи-інтернати для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, будинку дитини, інтернати. У цих установах протягом тривалого часу здійснюється не тільки відновне лікування, а також кваліфікована допомога логопедів, дефектологів, психологів, вихователів щодо корекції порушень пізнавальної діяльності та

мовлення. У роботі з дітьми даної категорії як важливі допоміжні засоби використовують різноманітні інноваційні, а саме дельфінотерапія тощо [1; 2]

Отже, проблема комплексних порушень дитини з дитячим церебральним паралічем розглядалася у різних площинах, що підтверджує складність цього порушення. Патологічний розвиток дитини з ДЦП обумовлений наявністю рухового та мовленнєвого дефекту. Системний аналіз теоретичних і практичних матеріалів досліджень вітчизняних та зарубіжних учених підтвердив необхідність створення спеціально організованої допомоги дітям з ДЦП раннього віку.

Список літератури

1. Аркадьєва О. В. Проблема опанування навичок читання молодшими школярами із дитячим церебральним паралічем (ДЦП) у світлі сучасних досліджень / О. В. Аркадьєва // *Особлива дитина: навчання і виховання*. – 2015. – №2. – 67-71с.

2. Герасіна С. В., Сергєєва А. Ю. Корекція порушень психофізичного розвитку дітей з вадами опорно-рухового апарату засобами дельфінотерапії. Молодийвчений, 2017. № 10. С. 725–729.

3. Спеціальна психологія: навч. посіб. для студентів спец. 6.010105 – “Корекційна освіта” / Н. Г. Пахомова, М. М. Кононова; Полтав. нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава: АСМІ, 2015. 359 с.

4. Чеботарьова О. В., Гладченко І. В. Багатоаспектність корекційно-розвивальної роботи в освітніх закладах для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2017. № 1 (81). С. 21–30.

5. Чеботарьова О.В., Коваль Л. В., Данілавичюте Е. А. Дитина із церебральним паралічем. Харків: Вид-во “Ранок”, ВГ “Кенгуру”, 2018. 40 с.

УДК 37 (092): 373.3 (8=6) “19”

Зайченко Н. І.

д. пед. н., доцент, доцент кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет “Чернігівський колегіум”
імені Т. Г. Шевченка

ДАНІ ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГІ ПРО СТАНОВИЩЕ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

На початку 1920-х років іспанський педагог Лоренсо Лузуріага (Lorenzo Luzuriaga Medina) (1889–1959) спрямував свої компаративно-педагогічні пошуки на латиноамериканський регіон. Він ретельно збирав статичні дані про чисельність діючих початкових шкіл, зайнятих у сфері початкової освіти вчителів, охоплених навчанням дітей шкільного віку в п'ятнадцятих державах Латинської Америки (Аргентина, Чилі, Колумбія, Венесуела, Болівія, Куба, Коста-Ріка, Еквадор, Перу, Уругвай, Сальвадор, Нікарагуа, Панама, Домініканська Республіка, Гондурас). Результати цього дослідження були

узагальнені педагогом у книзі “Початкова освіта в іспано-американських республіках”, виданій 1921 року в Національному педагогічному музеї Іспанії.

Лоренсо Лузуріага передусім наголошував, що на початку XX ст. початкова освіта в країнах Латинської Америки гарантувалася державою, була обов’язковою для дітей віком від 6–8 років до 12–15 років та безплатною.

Початкова освіта мала елементарний і вищий рівні, а в початкових школах установлювалася ієрархія навчальних класів – нижчі, середні, вищі, хоча це й не загальна тенденція для Латинської Америки.

Стосовно предмета релігії у регіоні проявлялися як ортодоксальний підхід із вимогами здійснення навчання узгоджено з канонами католицької церкви (приклад Колумбії), так і ліберальний світський підхід із законодавчими заборонами викладання релігії у школах (приклад Уругваю). У переважній більшості латиноамериканських республік навчання релігії у початкових школах не вимагалось, могло здійснюватися на прохання батьків учнів.

Програми навчання в початкових школах елементарного і вищого рівнів різнилися або за номінаціями навчальних предметів (приклад Домініканської Республіки), або, як це було частіше поширено, – за складністю тематики навчальних курсів унаслідок концентричного способу побудови освітніх програм. Наприклад, у Домініканській Республіці програма початкової елементарної освіти передбачала обов’язкове вивчення таких предметів: “Читання”, “Письмо”, “Кастильська мова”, “Правова система мір і ваг”, “Географія та історія Санто-Домінго”, “Мораль”, “Арифметична лічба”, “Громадянське навчання”, “Гігієна”, “Увічливість”. Програма початкової освіти вищого рівня включала інші навчальні дисципліни, як-то: “Граматика кастильської мови”, “Арифметика”, “Фізика і природничі науки”, “Географія світу”, “Анатомія”, “Фізіологія та гігієна”, “Ручна праця”, “Малювання”, “Музика” [1, с. 64].

У Венесуелі програма навчання в початкових елементарних школах охоплювала такі предмети: “Читання”, “Письмо”, “Кастильська мова”, “Арифметична лічба і система мір та ваг”, “Географія та історія Венесуели”, “Мораль і громадянське навчання”, “Ввічливість та гігієна”, “Національний гімн та співи”, “Ручна праця”, “Уроки про життя”, “Гімнастичні вправи”. Освітня програма початкових шкіл вищого рівня складалася з тих самих предметів, але основні теми мали розглядатися поглиблено, матеріал, що підлягав вивченню, ускладнювався [1, с. 111].

Освітня програма коста-риканської загальної для всіх обов’язкової початкової школи структурувалася за напрямками виховання: фізичне (“Гігієна і фізична культура”); розумове (“Читання”, “Письмо”, “Рідна мова”, “Арифметика і геометрія”, “Географія та історія”, “Фізика і природничі науки”); чуттєве – виховання почуттів суспільних (“Мораль”, “Громадянське виховання”) та художніх (“Малювання”, “Спів”); соціальне (“Суспільні обов’язки”, “Поведінка в соціумі”, “Спілкування в соціумі”); практичне (“Сільське господарство”, “Прикладні мистецтва – домашні та промислові”) [1, с. 43].

Лоренсо Лузуріага наводив конкретні дані щодо становища початкової освіти в п’ятнадцятих республіках Латинської Америки. Наприклад, у

1917 році в Колумбії функціонувало 5488 шкіл, працювало 5733 вчителі та навчалося 430707 учнів [1, с. 38].

Того ж року в Коста-Ріці налічувалося 455 шкіл, працювало 1268 вчителів, навчалося 34936 учнів (з них – постійно відвідували школу 30422 учні) [1, с. 44].

У Чилі в той самий час діяло 3460 шкіл (із них – державних шкіл 3014), працювало 7879 учителів, навчалося 411601 учнів [1, с. 57].

У 1917 році в Панамі нараховувалося 398 державних шкіл, навчалося 22825 учнів, працювало 315 вчителів [1, с. 85].

1919 року в Еквадорі функціонувало 1630 шкіл, працювало 2317 учителів (із них дипломованих фахівців – 1316), навчалося 99254 учнів (із них систематично відвідували школу – 85014) [1, с. 71].

У Венесуелі 1920 року діяло 1578 державних шкіл, в яких навчалося 51445 учнів, та 99 приватних шкіл із 3421 учнем [1, с. 112].

Лоренсо Лузуриага звертав увагу й на те, що на початку ХХ ст. в латиноамериканському регіоні ще майже не зустрічалося спільне навчання хлопчиків та дівчаток у початкових школах. Для прикладу – у Нікарагуа це було взагалі заборонено [1, с. 80]. При визначенні умов, за яких мала засновуватися нова школа (наприклад, у Чилі це була умова, щоби кількість жителів селища перевищувала 2 тисячі осіб [1, с. 56]), підкреслювалося, що освітніх установ має бути не одна, а дві – чоловіча та жіноча.

Список літератури

1. Luzuriaga L. La enseñanza primaria en las Republicas Hispano-Americanas. Madrid: J. Cosano, 1921. 116 p.

УДК 373.2.015.31:502

Клочко В. А.

студентка спеціальності 012 “Дошкільна освіта”
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЦІНІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ

На сучасному етапі екологічне виховання дітей дошкільного віку набуває особливої значущості. Воно спрямовується на формування у дошкільнят навичок пізнання природи, дієвої життєвої позиції, розумного ставлення до природи та оптимального і раціонального використання її ресурсів тощо. Вітчизняна дослідниця Н. Кравець вважає, що екологічне виховання є процесом формування основ екологічної культури, складовою якої є екологічна свідомість. Відтак результатом екологічного виховання є екологічна вихованість, “...яка складається з екологічних уявлень, емоційно-ціннісного ставлення до природи, екологічно доцільної поведінки та діяльності у ній” [1, с. 137].

Однак сьогодні існує суперечність між природною потребою дитини в пізнанні навколишнього світу і її відчуженням від природи. З огляду на це, у

зкладах дошкільної освіти важливо створити таке розвивальне середовище, яке б сприятливо впливало на екологічне виховання дошкільнят, забезпечувало умови для формування у вихованців елементів екологічної культури, екологічно грамотної поведінки, ціннісного ставлення до природи.

Формування у дітей дошкільного віку ціннісного ставлення до природи є процесом усвідомлення цінності навколишнього середовища. Ціннісне ставлення до природи формується завдяки усвідомленню значення природи для задоволення особистих та громадських інтересів та потреб, шляхом орієнтування особистості на гармонійну взаємодію з природою.

Аналіз наукової літератури дав змогу виділити низку педагогічних умов формування у дошкільників ціннісного ставлення до природи.

По-перше, у закладі дошкільної освіти варто створити екологічне розвивальне предметне середовище. Для цього доцільно створити куточок природи, наповнити його представниками флори та фауни, що перебуватимуть під опікою дітей та дорослих. Важливо, щоб дорослі були добре обізнані з особливостями кожного об'єкта природи та знайомили з ними вихованців.

По-друге, у процесі формування в дошкільнят ціннісного ставлення до природи необхідно забезпечити тісну взаємодію ЗДО з родинами вихованців. Співпраця з сім'ями, спільно організовані заходи забезпечують єдність і неперервність освітнього процесу, надають йому емоційного забарвлення.

По-третє, доцільно екологізувати різні види дитячої діяльності – пізнавальну, ігрову, трудову, мовленнєву, художню тощо. Для цього можна використовувати досліді та спостереження в природі, експериментування, працю у приміщенні і на вулиці, конструювання з природних матеріалів, малювання об'єктів природи тощо.

Отже, важливим етапом у формуванні ціннісного ставлення людини до природи є дошкільне дитинство. Однак для того, щоб цей процес був ефективним, необхідно забезпечити його неперервність та дотримуватися низки педагогічних умов.

Список літератури

1. Кравець Н. С. Екологічне виховання дітей дошкільного віку: дефінітивно-понятійна сутність проблеми. *Освітній простір України*. 2016. № 7. С. 131–138.

Левицька А. І.

канд. пед. наук,

викладач кафедри філософії, біоетики та іноземних мов

Одеський національний медичний університет

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ЕПОХУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПЕРЕНАСИЧЕННЯ

В сучасному світі, насиченому безмежною кількістю інформації, розвиток критичного мислення стає ключовим завданням для кожного освіченого

індивіда. Здатність аналізувати, оцінювати та розуміти інформацію стає важливішою, ніж коли-небудь раніше. Це єдина надійна засіб протистояти спотворенню, маніпуляціям та недостовірності даних. В даному есе ми розглянемо стратегії розвитку критичного мислення, необхідні в епоху інформаційного перенасичення.

1. Зміна підходу до освіти:

Під час розвитку критичного мислення важливо переосмислити традиційні підходи до освіти. Учні повинні вивчати не лише факти, а й навчатися аналізувати, порівнювати, формулювати аргументи та висловлювати свою точку зору. Інтерактивні уроки, де учні обговорюють різні погляди, розвивають навички аналізу та раціонального мислення.

2. Критичний аналіз джерел:

Сучасні учні повинні стати справжніми джерелознавцями. Завдяки інтернету доступ до інформації став швидким та легким, але одночасно і складним через велику кількість недостовірних джерел. Навчання розпізнавати авторитетні джерела, перевіряти їхню достовірність та аналізувати контекст є важливою стратегією розвитку критичного мислення.

3. Вивчення різних точок зору: [2, с. 130]

Учні повинні бути здатними розглядати проблему з різних кутів погляду. Це сприяє розвитку аналітичних здібностей та допомагає зрозуміти, що існує не одне правильне рішення. Використання уроків, де учні обговорюють різні підходи до проблеми, стимулює їхню здатність аналізувати складність реального світу.

4. Розвиток аналітичних навичок:

Аналіз даних та вміння виділяти головне є ключовими складовими критичного мислення. Використання математичних та статистичних методів для обробки інформації розвиває учнівську здатність знаходити закономірності та приховані зв'язки в даних. [1, с. 92]

5. Культура запитань:

Створення атмосфери, де учні вільно можуть ставити питання та висловлювати сумніви, сприяє розвитку критичного мислення. Здатність ставити глибокі та аргументовані питання стимулює аналітичний підхід до оточуючого світу. [3, с. 112]

6. Розуміння емоційного впливу:

Розуміння того, як емоції впливають на сприйняття інформації, є важливою складовою критичного мислення. Учні повинні вчитися розрізняти об'єктивні дані від емоційних забарвлень та впливу.

7. Застосування в реальному житті:

Важливо виробити уміння застосовувати критичне мислення у реальних життєвих ситуаціях. Це може бути вирішення проблем, аналіз новин, оцінка рекламних матеріалів тощо.

Висновок:

У епоху інформаційного перенасичення критичне мислення стає найважливішою навичкою, яка допомагає розрізняти правдиву інформацію від

маніпуляцій та брехні. Стратегії розвитку критичного мислення включають зміну підходів до освіти, аналіз джерел, вивчення різних точок зору, розвиток аналітичних навичок та інші підходи. Ці стратегії відіграють важливу роль у формуванні освічених та критично мислячих громадян, здатних вільно орієнтуватися в складному світі інформації.

Список літератури

1. Іщенко В.С. Педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутнього фахівця. Народна освіт. 2017 вип. № 3 (33). - 130 с.
2. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. – Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 260 с.
3. Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.

УДК 378.016:811.111

Свиридюк В. П.

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов
Київський національний лінгвістичний університет

ТЕХНОЛОГІЯ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР ДЛЯ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності (МІКК) у контексті культурологічного підходу потребує занурення у культуру країн через сприйняття і використання виучуваної мови. Культурологічний зміст навчання і виховання сучасної людини характеризується опануванням загальнолюдських цінностей, культуротворчістю, культуровідповідністю тих умов, у яких вона пізнає світ, формує сенсibilізацію до середовища із національними здобутками суспільства [1]. Культурологічний підхід передбачає єдність спеціальних систематизованих знань як про іншомовну культуру, так і про власну національну культуру, що інтеріоризується під час взаєморозуміння комунікантів у діалог культур.

“Діалог” у перекладі з грецької мови – це розмова, бесіда, які в античній філософії слугували методом знаходження істини за допомогою певних питань і методичного знаходження на них відповідей [3, с. 147]. Знання культури співрозмовника іншої лінгвокультури дозволяють визначити через діалог внутрішній зміст особистості і організувати у формі діалогу розмову, через що пізнається його мовна картина світу із його національними цінностями, як регулятора іншомовної комунікативної поведінки.

Життєдіяльність людини або суспільства в цілому пізнається за допомогою феномену культури, її змісту, який втілюється у духовну і матеріальну діяльність, формуючи інтелектуальну здатність особистості [2, с. 69].

Процес формування МІКК охоплює не тільки оволодіння ІКК, а й глибоке пізнання культурологічних явищ, зумовлених розвитком і становленням суспільства, мова якого вивчається. Знання про культурний досвід носіїв мови дозволяє представникам різних лінгвокультур адекватно сприймати інформацію, розуміти ментальність один одного, яка вибудовується на концептах світобачення, що впливає на культуру ведення діалогу і результативність міжкультурної комунікації..

Тому, у руслі культурологічного підходу є підстави дотримуватись технології навчання **діалогу культур**, як засобу для усвідомлення факторів міжкультурної комунікації. У змісті для технології навчання діалогу культур превалює розвиток комунікативних навичок і вмінь, набуття знань лінгвосоціокультурної компетентності, у процесі чого студенти-магістранти працюють переважно із лінгвокраїнознавчою, країнознавчою, краєзнавчою інформацією, формують навички використовувати мовний і мовленнєвий матеріал у соціокультурному середовищі, звертають увагу на значущість невербальних засобів спілкування.

Між-культурний компонент оволодіння іншомовного спілкування під час формування МІКК майбутніх викладачів має бути систематично представлений, виокремлений з-поміж різноманітної лінгвістичної інформації за допомогою коротких розповідей, повідомлень, організації діалогу про національно-культурні особливості країн, мова яких вивчається. Услід за І. В. Івановою вважаємо за необхідне зосереджувати увагу під час формування МІКК на такі напрямки: культурологічний портрет країн, мова яких вивчається; соціокомунікацію; фонові знання; ментальність; національні надбання і культурну спадщину народів, їхні культурно-етнічні реалії [4].

У міжкультурному контексті на занятті з німецької мови пропонуються майбутнім викладачам такі завдання для обговорення цінностей етнолінгвокультур на базі використання фразеологізмів:

Auf welche Werte trifft ein folgendes Sprichwort “Eile mit Weile” zu?

Erklären Sie Ihrem Gesprächspartner euphemisierende Funktion der Phraseologismen im Diskurs. Suchen Sie nach der Paraphrasierung für Phraseologismen.

Phraseologismen - Euphemismen	Wörter - Bedeutung der Phraseologismen
nicht alle Tassen im Schrank haben auf j-n nicht gut zu sprechen sein die Nase rümpfen auf dem absteigenden Ast sitzen zwei linke Hände haben Däumchen drehen	verrückt sein verärgert über j-n sein angewidert sein wirtschaftlich ruiniert werden ungeschickt sein faul sein

Таким чином, спілкування німецькою мовою є не лише володіння лінгвістичними засобами, а й великої кількості інших факторів таких, зокрема

фонових знань, урахування особливостей менталітету носіїв мови, зумовленого історично-географічними характеристиками [1].

Упровадження технології діалогу культур в освітній іншомовний процес базується першочергово на принципах поєднання мови і культури та урахування рідної мови і культури, що допомагає усвідомити спорідненість або схожість культур і дає підстави говорити про взаємодію чи діалогу культур [4, с. 54]. Уміння порівнювати і виявляти феномени двох різних культур підсилює інформаційно-пізнавальну функцію і формується під час інтерактивних вправ, завдань, евристичних бесід, виконання проєктних робіт, розв'язання проблемних комунікативних задач, платформою для яких є діалог культур.

Важливим джерелом напрацювання культурних цінностей в освітньо-виховному процесі студентів-магістрантів є художня література, читання якої відбувається переважно у позааудиторній самостійній роботі. Читання художніх творів різних епох стимулює розвиток умінь спостережливості та готовності до вивчення культурної спадщини народів, мова яких вивчається. Обговорення літературних творів потребує організації заходів щодо діалогу культур у контексті читач-автор, де читач представник української національної культури, який знайомиться із мистецтвом слова, культурою мовлення та її функціональним впливом на менталітет іншої етнолінгвокультури. Діалог культур через використання культурної спадщини, зокрема мистецтва, кіномистецтва, живопису формує у тих, хто вчиться, здатність розуміти ментальність народів, чия мова вивчається, та усвідомлювати власні національні цінності, передумови яких становить історично-соціальний розвиток суспільства, держави, нації, а наслідком виступає культурна сенсибілізація.

Висновки. Результативність формування МІКК майбутніх викладачів німецької мови прямо пропорційно залежить від використання інноваційних технологій навчання, зокрема технології діалогу культур. Крім того, завдяки виокремленню культурних артефактів розширюється діапазон оволодіння лінгвосоціокультурною компетентністю, яка є складовою частиною МІКК, що орієнтує комунікантів на вивчення культурної своєрідності кожного народу, чия мова вивчається, і на шанобливе ставлення до власної української культури та її ідентичності у глобалізованому світі.

Список літератури

1. Бакум З. П. Навчання іноземних мов: крос-культурний підхід : монографія / З. П. Бакум, О. О. Пальчикова, С. С. Костюк. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2019. 288 с.
2. Бацевич С.Ф. Вступ до лінгвістичної прагматики. - К. :“Академія”, 2011. 304 с.
3. Загнітко А. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. Х, 920 с.
4. Іванова І.В. Соціально-педагогічні передумови становлення а розвитку культурологічного підходу // Перспективи та інновації науки. Серія “Педагогіка”, Серія “Психологія”, Серія “Медицина” № 3(3) 2021. - С.46-56

УДК 004.912

Пелиньо І. І.
студентка спеціальності 012 “Дошкільна освіта”
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Одним із важливих напрямів інформатизації сучасної освіти є використання інформаційно-комунікаційних технологій. Однією з важливих професійних компетентностей вихователя закладу дошкільної освіти, визначених професійним стандартом, є інформаційно-комунікаційна. Вона передбачає сформованість у педагогів дошкільця здатностей орієнтуватися в інформаційному просторі, ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси в професійній діяльності, дотримуватися правил безпечної поведінки в цифровому середовищі. Відтак вихователь має вміти обирати та критично оцінювати професійну інформацію, використовувати та створювати при організації освітнього процесу наявні електронні освітні ресурси, дотримуватися санітарно-гігієнічних, правових вимог, а також вимог щодо безпечної поведінки у процесі використання ІКТ [1].

Використання інформаційно-комунікаційних технологій значно полегшує роботу вихователя закладу дошкільної. Зокрема, використання ІКТ допомагає педагогові вести документацію, готувати звіти, конспекти завдань, здійснювати планування роботи; готувати різноманітні дидактичні матеріали; використовувати інтерактивні дошки, планшети, комп'ютери тощо.

Крім цього, використання інформаційно-комунікаційних технологій може бути продуктивним у процесі самоосвіти педагогів. З допомогою Інтернет-зв'язку вони можуть брати участь у конференціях, вебінарах, воркшопах, опановувати дистанційні освітні курси, шукати різноманітну інформацію професійного змісту тощо.

Однак варто розуміти, що комп'ютер є лише інструментом. Він ніколи не зможе замінити педагога, але здатний сприяти досягненню мети занять, змінюючи характер педагогічної діяльності. Аналіз наукової літери дав змогу виокремити низку умов ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі вихователя закладу дошкільної освіти.

По-перше, важливо забезпечити максимальну якість освітніх послуг, що реалізується наявністю необхідних освітніх ресурсів та професіоналізмом вихователів.

По-друге, на заняттях із використанням інформаційно-комунікаційних технологій необхідно забезпечити вихованцям комфортні умови. Застосовувати цікаві та різноманітні дидактичні засоби, мультимедійні презентації, розвивальні програми тощо.

По-третє, доцільно враховувати вікові та індивідуальні особливості вихованців, необхідно звертати увагу на рівень підготовки дітей, відмінності у розвитку пам'яті, мислення, уваги, сприймання тощо. При цьому варто

пам'ятати про переважаючий розвиток у старших дошкільників наочно-образного мислення, нерівномірність та недостатність розвитку аналізаторів сприйняття інформації тощо.

Отже, інформатизація освіти відкриває перед вихователем нові шляхи і засоби педагогічної діяльності, а використання інформаційно-комунікаційних технологій дає змогу зробити процес навчання і виховання дошкільнят достатньо простим та водночас ефективним.

Список літератури

1. Професійний стандарт “Вихователь закладу дошкільної освіти”. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>

УДК 373.2

Пилипенко М. А.

студентка спеціальності 012 “Дошкільна освіта”
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

ІГРАШКА ЯК ЗАСІБ РІЗНОБІЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Іграшка супроводжує дитину упродовж усього періоду дошкільного дитинства, будучи головним компонентом гри – провідного виду діяльності дошкільнят. Як стверджує Т. Поніманська, іграшка “...відіграє важливу освітню, розвивальну, виховну, навіть організаційну ролі” [1, с. 313].

Справді, іграшка справляє значний вплив на особистість дитини, є джерелом позитивних емоцій, засобом пізнання навколишньої дійсності та культурних традицій народу. Іграшка є особливим предметом, що призначається для реалізації не лише гри, але й інших видів дитячої діяльності.

Сучасні іграшки є надзвичайно різноманітні. Вони відрізняються за типом, матеріалом, технікою створення, призначенням тощо.

Зокрема, Т. Поніманська класифікує іграшки за:

– станом готовності. Вони можуть бути як готовими, так і збірно-розбірними, заготовками і напівфабрикатами, наборами матеріалів для створення саморобок тощо;

– видом сировини. Іграшки можуть виготовлятися з дерева, пластику, металу, тканин, гуми, паперу і картону, кераміки, порцеляни, фаянсу тощо;

– розміром (дрібні, середні, великогабаритні);

– функціональними властивостями. Іграшки бувають простими, з рухливими деталями та без них, гідравлічні, пневматичні, магнітні, електрифіковані, електронні, наборами іграшок або деталей, ігровими комплектами тощо;

– художньо-образним вираженням. Дитячі іграшки можуть бути як реалістичними, так і умовними та конструктивними [1, с. 323].

Кожен з названих типів іграшок володіє характеристиками, що сприяють різнобічному розвитку дошкільнят. В іграшках відображаються справжні речі і предмети, з якими дитина відтворює певні дії. В умовності відображення предмета відображаються його типові речі, що відрізняють один предмет від іншого. Крім цього, дитяча іграшка може стати добрим засобом пізнання дітьми сутності людських взаємин, закономірностей побудови життєвого простору.

Добра іграшка мотивує дітей на роздуми, стає інструментом розвитку ініціативи і пізнавального інтересу. Вона здатна розширювати дитячий кругозір, розвивати самостійність, креативність, спритність, комунікативні навички, вміння керувати власною поведінкою тощо.

Отже, іграшка є важливим засобом розвитку особистості дошкільника. Вона здатна виховувати моральні якості, стимулювати розвиток інтересу до спілкування з ровесниками, активізувати пізнавальні інтереси тощо. Виникнувши багато тисяч років тому, дитяча іграшка зазнавала змін, вдосконалювалася, не втратила актуальності і сьогодні відіграє особливу роль у житті кожної дитини.

Список літератури

1. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : навч. посібн. для студентів вищих навчальних закладів. Київ : “Академвидав”, 2006. 456 с.

УДК 373.21

Трубач М. В.

студентка спеціальності 012 “Дошкільна освіта”
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ЕКОНОМІЧНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Сучасні економічні реалії вимагають від дітей ставати повноправними учасниками соціально-економічних процесів. Це, своєю чергою, перед дошкільною освітою виховання діяльних, активних, самостійних, творчих, економічно грамотних громадян. Відтак економічне виховання стає одним з найважливіших компонентів сучасної педагогічної системи закладу дошкільної освіти.

На переконання А. Сазонової, економічне виховання – це “...цілеспрямований процес взаємодії дорослого та дитини, орієнтований на засвоєння доступних віку елементарних економічних понять, формування моральних почуттів та морально-економічних якостей, необхідних для успішної економічної діяльності, розвитку інтересу до економічної сфери життя, формування навичок соціально-економічної поведінки” [2, с. 40].

Важливим інструментом економічного виховання дітей старшого дошкільного віку є сюжетно-рольова гра. У її процесі дитина опановує такі ролі, як продавець, покупець, виробник, підприємець тощо, ознайомлюється з

поняттями “гроші”, “прибуток”, “витрати”, “товари”, “виробництво” тощо, входить до світу професій.

Кожна сюжетно-рольова гра, у тому числі й на економічну тематику, має усталену структуру. Вона складається із ролей, які обирають діти, ігрових дій, з допомогою яких ці ролі реалізуються, ігрового використання предметів, а також реальних стосунків між дітьми, що виявляються у репліках, зауваженнях, що дозволяють регулювати розвиток гри [1, с. 339].

Аналіз наукової та методичної літератури дав змогу виокремити три етапи проведення сюжетно-рольової гри.

На першому етапі діти під керівництвом вихователя розробляють сюжет гри на економічну тему. Це може бути, наприклад, відвідування магазину чи перукарні, екскурсія до годинникової майстерні, літня подорож до моря тощо.

На другому етапі дітьми організується власне гра. На цьому етапі роль вихователя полягає у спостереженні за грою. Лише за необхідності, він може надавати дітям певні поради чи настанови.

На третьому етапі здійснюється аналіз сюжету гри та поведінки дітей, а також тієї інформації, яку вихованці опанували та користуватимуться нею за межами закладу дошкільної освіти. Підбиваючи підсумки гри варто звернути увагу на те, чого діти навчилися, які норми поведінки необхідні для оптимального виконання певної ролі, які нові економічні поняття засвоїли.

Отже, економічне виховання дошкільнят на сучасному етапі є важливим завданням діяльності закладу дошкільної освіти. Перед вихователями стоїть завдання формування зацікавленості дітей економічними знаннями, уміннями та навичками, працею, її результатами тощо. Усі ці завдання можуть бути успішно реалізовані у процесі організації та проведення сюжетно-рольових ігор, які дають змогу дитині збагатити соціальний досвід, пізнати специфіку трудових відносин в ігрових сюжетах.

Список літератури

1. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : “Академвидав”, 2006. 456 с.
2. Сазонова А.В. Формування первинного економічного досвіду старших дошкільників в ігровій діяльності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Луганськ, 2007. 244 с.

УДК 373.013

Якимяк А. А.

студентка спеціальності 012 “Дошкільна освіта”
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Прилучення молодого покоління до соціально значущих цінностей є важливим завданням, яке ставить суспільство перед сучасною освітою, адже

саме вибором конкретних цінностей, орієнтацією на них зумовлюється поведінка людини. Ціннісні орієнтації – це “вибіркова, відносно стійка спрямованість інтересів і потреб особистості на певний аспект соціальних цінностей” [1, с. 255]. Система ціннісних орієнтацій є важливою характеристикою особистості, адже визначає змістову сторону спрямованості особистості і складає основу її світогляду і життєвої позиції.

Формування ціннісних орієнтацій особистості починається вже в період дошкільного дитинства. Однак дошкільнята ще не спроможні засвоювати культурний досвід шляхом засвоєння вироблених норм і правил, тому важливо, щоб опанування цінностей відбувалося у спеціально спроектованій педагогом діяльності. З огляду на це, актуалізується розробка проблеми інструментарію формування цінностей сучасних дошкільнят.

Важливим засобом передачі соціальних цінностей є фольклор – казки, потішки, прислів'я, приказки, мирилки тощо, адже він втілює віковий досвід і вікову мудрість народу. Для дітей старшого дошкільного віку, зважаючи на специфіку їхнього емоційного розвитку, улюбленим жанром є казка.

На переконання А. Цапів, “казка є малим епічним жанром, стрижневим компонентом її сюжету є художній вимисел, казковий контекст, поетична фантазія”. Автор стверджує, що казка виконує низку функцій, серед яких: дидактична, розважальна, повчальна та латентна [2, с. 62].

Для процесу формування ціннісних орієнтацій особистості важливим є розуміння таких характерних рис казки. По-перше, це їхній оптимізм, що дає змогу нав'язати дитині обов'язковість перемоги добра над злом. По-друге, це захопливий сюжет, що дозволяє тривалий час втримувати увагу дітей. По-третє, в казках часто відсутні прямі настанови, однак їхній зміст завжди має певний виховний момент. Негативні персонажі казок, як правило, непривабливі та відштовхують від себе. Натомість позитивні – приваблюють та спонукають до наслідування їхніх дій. Показуючи боротьбу добра зі злом, казка вчить, що потрібно досягати мети, не зважаючи на труднощі та перепони. По-четверте, кожна казка має позитивну кінцівку, яка дає дитині почуття психологічної захищеності, формує почуття справедливості тощо.

У процесі формування ціннісних орієнтацій можуть використовуватися різні форми роботи з казкою. Це може бути читання казок, їхній переказ, обговорення поведінки казкових персонажів, театралізація казок, малювання за мотивами казок тощо. Чим різноманітнішими будуть форми роботи, тим ефективнішою буде робота з формування ціннісних орієнтацій дошкільників засобами казки.

Отже, казка є вагомим засобом формування ціннісних орієнтацій дітей старшого дошкільного віку. Різноманітність форм роботи з нею забезпечує ефективність цього процесу.

Список літератури

1. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві). Київ : Освіта, 1998. 255 с.
2. Цапів А.О. Казка як жанр літератури для дітей: текст-типологічне дослідження. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород, 2018. Вип. 3. Т. 2. С. 58–62.

СЕКЦІЯ 2
SECTION 2

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ
PHILOLOGICAL SCIENCES

Хрипак К. Р.

асистент кафедри прикладної лінгвістики
Ужгородський національний університет

**THEORETICAL FOUNDATION OF
ENGLISH PHRASEOLOGICAL UNITS**

It is known, that no branch of linguistics is characterized by such contradictions and such heterogeneity in the interpretation of terms as phraseology. The terminological conflict creates significant difficulties in the study of phraseology in a higher educational institution and becomes an obstacle in the further development of theoretical problems, because it often confuses researchers.

Phraseological units are considered to be one of the most specific and nationally distinctive units of any language. They reflect in their meaning the history of the people, the uniqueness of its culture, way of life, traditions, and the idea of a person about the surrounding world, revealing its uniqueness worldview. Diverse in their form and meaning, stylistic coloring and imagery, these units are of great interest to translation studies. The purpose of the article is the study of English phraseological units from the point of view of their translation, and its tasks in this connection are to find out difficulties and ways of translating English phraseological units into Ukrainian.

One of the main features of phraseological units, which distinguishes them from free phrases, is idiomaticity. It is because of this characteristic that the overall meaning of the phraseology is not equal to the total value of its components, often this meaning has nothing to do with the meanings of the words included in it, for example: *to be all thumbs* – *бути незграбним*, *to fall into a rage* – *злитись*.

According to R. Zorivchak, phraseological units are mostly created on verbal images that arose in

with the help of fantasy [4, p. 28]. It is the translator's ability to recognize the “semantic” in the translated text a construction that arose as a result of statements that reinterpret and transform the established meanings of the words used” [4, p. 28], to find a counterpart for them in the language of translation or to resort to other ways of reproducing it is an important translational test.

There is no single interpretation of the terms “phraseology” and “phraseologism”. Each scientist interprets this concept in a different way. O. Kunin notes that “phraseology is the science of phraseological units, i.e. stable combinations of words with complicated semantics, which are not formed according to structural-semantic models variable combinations that form them” [2, p. 5]. In our opinion, O. Kunin's interpretation is the most complete. Since the term

“phraseology” is the subject of phraseology as a science, then linguists explain it meaning in different ways. Usually such concepts as “phraseological unit” and “phraseology” have a similar meaning. In view of Zorivchak, Phraseology is, first of all, a process of semantic transformation that forms new units [4, p. 23].

Since Charles Balli is considered to be the founder of the theory of phraseological units, it was he who first classified word combinations in his work “French Stylistics”. In his first book, the scientist, according to semantic classification, singled out four groups of word combinations, namely [1, p. 8]:

1. Free phrases that do not have stability, therefore can disintegrate immediately after formation.

2. Common combinations are word combinations, the components of which are relatively loosely connected to each other, so some changes are possible.

3. Phraseological series are groups of words that have two concepts, which are located next to each other, merge into one.

4. Phraseological units are word combinations in which the components have lost their inherent meaning and denote a complete concept.

The ideographic approach involves the classification of phraseological units according to the thematic principle, namely: the view “from the native speaker” and the extralinguistic division of the world. According to V. Uzhchenko, phraseological units can be differentiated into three phraseological groups [7]:

1. a person (*Jack of all trades – майстер на всі руки, you can lead a horse to water, but you can't make him drink – людина не може змусити когось прийняти правильне рішення, angel investor – приватний інвестор, готовий надати стартовий капітал*);

2. abstract relationships and concepts (*time is money – час гроші*);

3. nature (*under the weather – захворіти, a bird in the hand is worth two in the bush – синиця в руках краще, ніж журавель у небі, a perfect storm – найгірша з можливих ситуацій*).

P. Dudyk made a distribution of phraseological units based on the Ukrainian material according to the degree of grammatical and content fusion of the elements. The scholar singles out five types of phraseological units: idioms, phraseological units, phraseological expressions, phraseological combinations and phraseological word combinations [3].

B. Labinska classified functional and stylistic approach of phraseology as follows [5]:

1. Colloquial phraseological units that provide communication and are used mainly in oral speech and have a “reduced” expressive and stylistic color: *peanuts – low cost, small salary - in a word, a pittance, keep it a hundred – means to be polite, genuine, teetotaler – a person who never drinks alcohol*.

2. Book phraseological units that function mainly in written speech and which are characterized by “increased” expressive and stylistic coloring: *‘to be (to feel) blue – бути засмученим, бути в депресії’, ‘green years – юні роки’*.

3. Interstylistic phraseological units that can be used in almost all styles of speech, because they are stylistically and expressively not colored, and also commonly used: *out of a blue sky* – *неочікувано*, *break the rule* – *порушити правило* [5].

Somewhat different signs of phraseological units are given by V. Mokiienko. He writes: “phraseologisms are determined by three constant characteristics for stable compounds: separate design, relative stability (reproducibility in the finished form) and expressiveness” [6, p. 16-21].

Phraseologisms and words are different concepts, but they can be characterized by certain common features, namely the presence of meaning and the ability to perform syntactic functions. Phraseologism is considered as a separate, independent unit of language, capable, like other language units, of expressing its semantics, entering into semantic and grammatical connections with other language units, which means having grammatical categories, performing the corresponding syntactic function in a sentence. There are many classifications and definitions of phraseological units, which is why their study is always relevant.

Список літератури:

1. Балли Ш. Французская стилистика / Ш. Балли. – М.: Иностр. лит., 1961. – 394 с.
2. Виноградов В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке. Избранные труды. Лексикология и лексикография. Москва : Наука, 1977. С. 140–161.
3. Дудик П. С. Стилiстичне використання фразеологiзмiв Стилiстика української мови - Смерть русским! [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=5517>
4. Зорівчак Р.П. Фразеологічна одиниця як перекладознавча категорія : на матеріалі перекладів творів української літератури англійською мовою / Р.П. Зорівчак. – Львів : Вища школа, видавництво при Львівському університеті, 1983. – 176 с.
5. Лабінська Б. І. Німецькі фразеологізми з компонентом на позначення фізичного стану людини: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 / Б.І. Лабінська. – Львів, 2004. – 20 с.
6. Свешнікова О.В. Особливості перекладу фразеологічних одиниць англійської мови на українську / О.В. Свешнікова // Прикладна лінгвістика 2014: проблеми та рішення –К.:2014 –С. 19
7. Ужченко В. Д. Фразеологія сучасної української мови. К.: Знання, 2007. 494 с.

**СЕКЦІЯ 3
SECTION 3**

**АРХИТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО
ARCHITECTURE AND ART HISTORY**

UDC 687.016

Vasylenko V.

Head of the Department of
Computer Design and Graphics Technologies,
PhD in Technical Sciences; Associate Professor

Ziementsova P.

Assistant at the Department of
Computer Design and Graphics Technologies

Matyuchenko N.

Senior Lecturer at the Department of
Computer Design and Graphics Technologies
National Aviation University

**ENGINEERING GRAPHICS AS A PART OF THE
INFLUENCE ON INTERIOR DESIGN CONCEPT**

The impact of the artificial environment on humans occurs actively, affecting their physical well-being, emotions, and thinking, shaping their worldview. Architectural structures and society as a whole reflect each era, leaving their mark on everyday life. In modern society, design is used as a tool for predicting and implementing qualitative changes in both natural and artificial environments. Architecture and design share a common goal but differ in the objects of their activities, which has led to the distinction of various design types (industrial, architectural, interior, graphic, artistic, fashion, etc.).

Design is a creative activity that shapes a harmonious environment satisfying both material and spiritual human needs. It serves as a means of conveying ideas, relationships, and values, promoting connections among people. The design of architectural environments is a contemporary architectural and design practice aimed at the comprehensive formation and aesthetic decoration of the “second nature” – the surrounding environment. The primary goal is to create a harmonious and artistically balanced unity of all environmental elements. The design of the architectural environment involves creating conditions that promote a sense of comfort and harmony within that environment. Interior design is a popular architectural and design activity focused on aesthetically decorating interior spaces – buildings, rooms, spaces for living, working, and leisure. Following a specific concept, interior design combines elements such as furnishings, furniture, color palettes, materials, and other details to create a harmonious and cozy living and working space. Styling (commercial design) is an artistic and project practice aimed at creating the external appearance of items, mainly industrially manufactured

products, to attract customers' attention and enhance sales through eye-catching presentation.

When designing a design object (interior), several parameters need to be considered: functionality, constructiveness, technological aspects, economic viability, reliability, ergonomics, and the environment.

A design concept is a comprehensive ideal model of a future object that describes its fundamental characteristics. In most cases, when a designer faces a task that lacks proven prototypes, there are various possible solutions both in terms of functional technologies and decorative-plastic aspects. Thus, a design concept, by analyzing different options and their advantages, considering the possibility of implementation based on the identified functional-aesthetic issues, shapes a pre-project idea of the future solution and establishes the main principles of its realization.

Tasks of “Drawing geometry and engineering graphics” should include:

- 1) Familiarization with the theoretical foundations of creating images of points, lines, planes, surfaces, etc.;
- 2) Solving tasks related to the mutual location and intersection of geometric objects and determining their physical dimensions;
- 3) Development of the ability to determine the geometric shapes of simple parts by their image and the execution of these images both in kind and with the help of drawings of constituent units;
- 5) Acquiring the skills of reading drawings of assembly units, as well as the ability to perform their drawings in accordance with the standards of Ukraine.

“Sketch geometry and engineering graphics” is an educational discipline that includes sections of sketch geometry, geometric drawings and engineering graphics.

References

1. Hnyetska T. V., Hnyetska H. O. “Interactive course ‘Descriptive Geometry and Engineering Graphics’ for distance learning,” Applied Geometry and Engineering Graphics, No. 99, pp. 79-89, 2020.
2. Verkhala A.P., Kovalenko B.D., Bahdanov V.M. et al. Engineering Graphics: Drawing, Computer Graphics under the scientific editorship of Doctor of Pedagogical Sciences, Professor A.P. Verkhola. Higher Education in Ukraine Series. – Kyiv: Karavela, 2005. – 301 p.
3. Mykhailenko V.Ye., Vanin V.V., Kovalov S.M. Engineering and Computer Graphics: A Textbook for Higher Education Institutions / Edited by V.Ye. Mykhailenko. – Kyiv: Karavela, 2004. – 344 p.

UDC 687.016

Vasilenko V.

Head of the Department of
Computer Design and Graphics Technologies,
PhD in Technical Sciences; Associate Professor

Ziementsova P.

Assistant at the Department of
Computer Design and Graphics Technologies

Matyuchenko N.

Senior Lecturer at the Department of
Computer Design and Graphics Technologies
National Aviation University

SELECTION OF MODERN TEXTILE MATERIALS IN THE INTERIOR OF THE EDUCATIONAL SPACE

Creating a conducive and engaging learning environment is essential for educational institutions. While factors such as layout, lighting, and furniture play a crucial role, the selection of appropriate textile materials for interior spaces can greatly impact the overall ambiance and functionality of educational settings. Modern textile materials offer a plethora of options that cater to both aesthetics and practicality. In this article, we will explore the significance of selecting the right textile materials for educational interiors and delve into some popular choices.

Textile materials in educational spaces serve multiple purposes beyond just aesthetics. They can enhance comfort, acoustics, and overall functionality, making them an integral part of interior design. Here are a few reasons why selecting the right textile materials is crucial:

1. **Comfort and Welcoming Atmosphere.** Educational spaces, whether they are classrooms, libraries, or common areas, should exude comfort and a welcoming atmosphere. Soft and well-chosen textiles can create a sense of coziness, encouraging students and educators to engage positively with the space.

2. **Acoustic Management.** Classrooms and lecture halls are often filled with numerous individuals, which can lead to sound reverberation and noise pollution. Textiles such as curtains, upholstered furniture, and wall panels with sound-absorbing properties can help manage acoustics, reducing distractions and improving concentration.

3. **Visual Appeal.** Modern textile materials come in a wide range of colors, patterns, and textures. These options allow designers to customize the interior according to the educational institution's branding, the intended atmosphere, and the preferences of the students and faculty.

4. **Durability and Maintenance.** Educational spaces witness heavy foot traffic and regular use. Hence, choosing durable and easy-to-maintain textile materials is

essential to ensure that the interiors remain visually appealing and functional over time.

Popular Textile Material Choices for Educational Interiors:

1. **Carpet Tiles.** Carpet tiles are a versatile choice for educational interiors. They come in various patterns and colors, allowing designers to create dynamic floor designs. Carpet tiles also provide acoustic benefits and are easy to replace in case of damage or staining.

2. **Upholstery Fabrics.** Upholstered furniture, including chairs and sofas, play a significant role in enhancing comfort and aesthetics. Stain-resistant and durable upholstery fabrics are ideal for educational spaces due to their longevity and ease of maintenance.

3. **Curtains and Drapes.** Curtains and drapes are not only decorative but also functional. They can control natural light, enhance privacy, and contribute to acoustic management. Fabric choices should align with the overall interior design concept.

4. **Acoustic Panels.** For spaces that require specific acoustic treatment, fabric-covered acoustic panels are an excellent option. These panels can be strategically placed on walls and ceilings to reduce noise and create a more focused learning environment.

5. **Textile Wall Coverings.** Textile wall coverings, such as fabric panels or stretched fabrics, offer a unique way to add texture and visual interest to interior walls. They can also contribute to sound absorption and insulation.

6. **Area Rugs.** In larger spaces, such as libraries or common areas, area rugs can define zones and add warmth to the environment. Rugs made from durable and easy-to-clean materials are preferable in educational settings.

In conclusion, the selection of modern textile materials for educational interior spaces is a critical aspect of creating an environment conducive to learning and growth. By considering factors such as comfort, acoustics, visual appeal, and durability, designers can craft educational interiors that inspire and engage both students and educators. Through thoughtful selection, the right textile materials can transform educational spaces into inspiring and functional havens of knowledge.

References

1. Kaloshyn V. F. Color and music as means of mental self-regulation. *Practical Psychology and Social Work*. 2012. No. 5 (158). P. 69–76.
2. Kosenko D. New educational space. *Motivating space*. Kyiv, 2019.–255 p
3. Netrebenko A. Child safety at school. *Life Safety*. 2016. No. 9, September. P. 31–32
4. Troyan E. S. “Smart” textile materials and products: thesis. 2017. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/9037>
5. Petrovna, Protsyk Maria. A round table with elements of the training class “Model of formation of successful development of the student’s personality in the modern educational environment”. *naurok.com.ua (uk-UK)*. Cited August 14, 2019.

УДК 631.11: 332.1

Белошитський В. В.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

На сучасному етапі розвитку економіки України основним ресурсом підприємства є персонал, який підвищує продуктивність праці та ефективність роботи. Ефективне використання та розвиток персоналу на будь-якому підприємстві багато в чому залежить від мотивації праці, як мотивації людини до продуктивної діяльності. Основним елементом активізації людського фактору є мотивація, яка не тільки створює матеріальні умови для виробництва, а й забезпечує їх ефективну діяльність [1]. Навіть добре підготовлені плани та найсучасніша бізнес-структура не будуть ефективними, якщо співробітники не мотивовані підвищувати продуктивність. Жодна система управління не буде працювати, якщо не буде розроблена ефективна система мотивації персоналу в масштабах країни, регіону або окремої компанії, яка заохочуватиме всіх співробітників ефективно працювати для досягнення особистих цілей і цілей компанії. Висока норма прибутку для працівників можлива лише тоді, коли вони зацікавлені у високому результаті, який дозволить працівнику задовольнити його найважливіші потреби [2]. Розвиток наукових поглядів на мотивацію праці відбувався в тісному діалектичному взаємозв'язку з розвитком суспільного виробництва, підвищенням якості робочої сили, добробуту людей, існуючими соціальними умовами, потребами, культурою та релігією. При цьому протягом тисячоліть людство, прагнучи змінити людську поведінку, керувалося не науковими підходами, а методом “проб і помилок” [3].

Практична ефективність тієї чи іншої системи стимулювання багато в чому залежить від менеджменту компанії, де грамотна система стимулювання дозволяє підприємству досягти поставлених цілей. При цьому важливо розробити відповідну систему заохочення компанії та вибрати відповідні методи заохочення для всіх співробітників. В основному керівництво підприємства повинно намагатися вибрати, як мотивувати кожного співробітника на виконання основного завдання. Справа в тому, щоб зробити правильний вибір, в плані управління ми винаходимо спосіб спрямування співробітників, спрямовуючи їх на досягнення цілей підприємства. Для цього необхідно проаналізувати структуру інтересів і рис характеру кожного члена робочої групи і на цій основі побудувати мотиваційну систему, яка запускає виключно конструктивну організаційну поведінку і забезпечує виконання організаційних очікувань. Не існує єдиної системи заохочення, за допомогою

якої підприємство могло б максимізувати продуктивність і внесок кожного працівника в досягнення цілей діяльності підприємства. Усі системи заохочення мають термін дії тому, що кожна особа має вподобання та потреби, які змінюються з часом, і які можна задовольнити.

Процес мотивації складний і неоднозначний, існує досить багато різних теорій, що пояснюють інтерес співробітників до своєї роботи різними потребами і умовами життя особистості. Численні дослідження мотивації праці тривають і донині, сприяючи появі нових концепцій особистої мотивації та розвитку існуючих концепцій. Поки що жодна теорія трудової мотивації не здатна повністю зрозуміти і пояснити поведінку людини на роботі, але всі вони дають можливість оцінювати і впливати на окремі ситуації, враховуючи поведінку працівника з різних точок зору. Кожне підприємство завжди прагне отримати співробітників, здатних досягти всіх цілей підприємства, максимально використовуючи свої розумові та фізичні здібності. В умовах нинішньої конкуренції, крім залучення таких спеціалістів, найважливішою проблемою для підприємства є мотивація утримати їх у своїх лавах [4].

Якщо більш детально розглянути різні способи стимуляції, то можна виділити й інші аспекти класифікації. Тут варто почати з основного окладу та винагороди за працю. У світі базова заробітна плата встановлюється виходячи з виконаної роботи за тарифами. Однак субсидія заохочує позитивну продуктивність, яка перевищує очікуваний результат діяльності працівника, що дозволяє покращити загальний результат.

Для успішного функціонування підприємству необхідні методи фінансової та не фінансової мотивації співробітників. Фінансова мотивація розраховується на основі продуктивності та може відрізнятися між працівниками на одній посаді в компанії. Фінансові винагороди часто викликають невдоволення в колективі і створюють нездорову атмосферу серед персоналу. Тому потрібна певна моральна винагорода. Такими балансуючими факторами є методи не фінансового стимулювання. Щоб підприємство працювало безперебійно, показники фінансової мотивації необхідно порівнювати з бізнес-цілями, передбачаючи системи стимулювання виконання конкретних завдань і виконання загальних планів підприємства.

Список літератури

1. Гринько І. М. Вдосконалення матеріальної мотивації праці в системі управління промисловими підприємствами. URL : <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення 14.08.2023).
2. Богацька Н.М. Мотивація як основний чинник підвищення ефективності праці на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 3. С. 210–214.
3. Майстер Л.А. Економічна сутність персоналу та його сучасне значення в системі управління підприємством. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 3 (130). С. 212-218.
4. Бондаренко О.О. Трудова мотивація: проблеми та розвиток. *Економіка та держава*. 2015. № 4. С. 64-66.

УДК 658 : 64. D11. 32 (477)

Бочкун Д. В.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Вирішення важливих завдань функціонування підприємств, заснованих на принципах ресурсозбереження, як запоруки економічної безпеки країни та складової соціально-економічного розвитку населення, вимагає раціонального використання ресурсів. Діяльність підприємств є ресурсомісткою і передбачає використання великої кількості природних ресурсів, ресурсів праці, матеріалів і технологій. Кількісний і якісний склад останніх, їх співвідношення, з одного боку, і, з іншого боку, “ступінь як загальної, так і ресурсної віддачі – визначає величину ресурсного потенціалу підприємств” у певному навколишньому середовищі функціонування [1]. Перевіркою сутності категорії ресурсний потенціал, її теоретичним обґрунтуванням і практичним використанням займалася значна кількість дослідників. З урахуванням складових терміна: “ресурси” та “потенціал”. Як економічна категорія “ресурси” означають активи, кошти, резерви, можливості, ресурси [2]. Ресурси - це всі елементи, необхідні для задоволення потреб споживачів, включаючи людські та природні елементи. До цієї категорії також можна віднести інфраструктуру та інвестиції. Деякі автори вважають, що “найважливішим матеріальним компонентом матеріального плану є ресурс”, який визначає існування людської спільноти в навколишньому природному середовищі в прогресивному або хаотичному процесі його перетворення, часткового або повного використання і відтворення. загальний процес виробництва для задоволення потреб. Ресурси – це матеріальні та інформаційні блага, джерела та передумови для отримання необхідних суб’єктам ринку матеріальних і моральних благ, які можуть бути розроблені та реалізовані за допомогою існуючих технологій і соціально-економічних відносин. Друга складова потенціалу розглядається в таких контекстах: - узагальнені, однакові характеристики ресурсів, які можуть бути пов’язані з часом і місцем виникнення; - наявність у бізнес-структурі ресурсів, їх оптимальне поєднання та вміння раціонально їх використовувати для досягнення поставленої мети; - сукупність наявних засобів і можливостей в окремій галузі, - “наявні можливості, ресурси, сили, засоби”, які можуть бути використані[2].

Термін “потенціал” також широко використовується як джерело “ресурсів, можливостей, резервів”, які можуть бути використані для вирішення завдання або досягнення поставленої мети [3]. У деяких дослідженнях термін “резерв” використовується для характеристики категорії “ресурси”, але потенціал визначається як “сукупність різноманітних, насамперед економічних, ресурсів, необхідних для функціонування або розвитку економічної системи”, вони безпосередньо пов’язані. у функціонуванні виробничого процесу та сприяє прискоренню науково-технічного розвитку [2]. Таким чином, зміст категорії “потенціал” розкривається через термін “можливості”, на відміну від класичного трактування потенціалу, тобто через значення, що відображає

“номінальні потенційні можливості підприємства” та оцінки максимальних значень. “виробничі характеристики предметів” [3] є показниками. Визначення потенціалу також розглядається з точки зору поняття “здібності”. Таким чином, потенціал може являти собою “здатність підприємства продовжувати роботу”, яка походить від ресурсів, доступних виробнику. Наявність можливостей і ресурсів, таким чином, визначається можливістю використання потенційних резервів підприємства. У цьому визначенні потужність враховується з використанням цих резервів на основі ресурсів. Для відображення зв’язку між отриманими показниками та ресурсами виробничого процесу використовуються різні поняття для визначення змісту потенціалу: виробничий, ресурсний, економічний, конкурентний. У цьому контексті більшість визначень ідентифікує лише ресурси з наявним потенціалом, таким чином зводячи економічне значення категорії до тлумачення ресурсу, виявленого ринковими та виробничими компонентами. У широкому розумінні під ресурсним потенціалом можна розуміти кількість, якість і збалансованість природних, матеріальних, біологічних і трудових ресурсів.

Підсумовуючи вищенаведене можна згодитися з димкою, що ресурсний потенціал - це система взаємопов’язаних елементів, він володіє всіма властивостями системи, які також можна представити у вигляді принципів. До них належать принципи адекватності, систематичності, структурності, цільової спрямованості, економічної самостійності та узгодженості.

Список літератури

1. Лапін Е. В. Оцінка економічного потенціалу підприємства. Суми : “Університетська книга”, 2004. 360 с.
2. Гончар О. І., Галкіна Ю.Г. Еволюція категорії “потенціал підприємства” та її роль в економічних дослідженнях. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. Т.3 С. 245-247.
3. Казачков І.О. Підвищення ефективності використання ресурсів промислового підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. № 1. Т. 2. С. 86–91.

УДК 332.012.334

Гавенко О. М.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ

Вирішення важливих завдань господарської діяльності на принципах ресурсозбереження, як запоруки економічної безпеки країни та складової соціально-економічного розвитку країни, вимагає раціонального використання ресурсів. Корпоративна діяльність є ресурсомісткою та передбачає використання великої кількості природних ресурсів, робочої сили, матеріалів і технологій.

Розвиток форм власності доводить, що добробут громадян, добробут суспільства та перспективи розвитку державності країни значною мірою

залежать від злагодженості функціонування інститутів власності, вирішення правового управління, ефективного застосування законодавства та системи захисту активів. Серед форм власності в Україні найшвидші трансформації відбуваються у сфері комунальної власності. Причиною цього є насамперед впровадження реформи децентралізації та передача функцій державного управління органам місцевого самоврядування. Економічною та фінансовою основою передачі таких повноважень є перерозподіл відносин власності, зокрема передача державних об'єктів у власність громад. Відповідно до Конституції України комунальна власність, як власність територіальних громад сіл, селищ, міст, є матеріальною та матеріальною основою місцевого самоврядування [1, с. 142]. Це рухоме та нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, підприємства, установи та організації, у тому числі банки, страхові компанії, а також пенсійні фонди, частки в господарських активах, житловий фонд, нежитлове майно. садиби, житлові приміщення, культурно-освітні, спортивні, оздоровчі, наукові, соціальні та інші майнові установи та майнові цінності, рухомі та нерухомі об'єкти...” [2, с. 60], однією з перспектив розвитку та підвищення ефективності сільського та селищного господарства є зростання Ефективність управління цим майном, у тому числі ефективність договірної користування об'єднання мешканців кількох районів чи територіальних громад з одним адміністративним центром, визнає суб'єктів права власності громади. законодавство [2, с. 1]. Вони здійснюють управління нерухомим майном комунальної власності безпосередньо або через самостійно створені органи місцевого самоврядування (міські ради та їх виконавчі комітети), а також новостворені фізичні та юридичні особи. Право управління комунальним майном надається юридичним і фізичним особам на підставі конкурсів, тендерів та укладених договорів. Отже, хоча основним суб'єктом управління комунальною власністю є територіальна громада в особі відповідних органів місцевого самоврядування, фактично управління її об'єктами здійснюється через сукупність структур та організаційних підрозділів. Разом вони являють собою багаторівневу ієрархію органів, діяльність яких забезпечується механізмом управління. Під процесом управління комунальним майном слід розуміти врегульовану законом діяльність, метою якої є використання комунального майна для виконання завдань і функцій, покладених на органи місцевого самоврядування.

Слід також враховувати, що комунальне майно може бути корисним для бюджету, а ефективність його використання можна оцінити за економічними показниками, а також об'єкти, що використовуються в некомерційних цілях. Утримуючи такі об'єкти, органи місцевого самоврядування служать суспільним інтересам, тобто задоволенню колективних інтересів населення, яке проживає на території даної територіальної громади; забезпечення основних засобів до існування на територіях, що перебувають у віданні органів місцевого самоврядування [3]. Ефективність управлінських рішень для даної групи об'єктів неможливо оцінити традиційними ринковими оцінками (за рентабельністю). Враховуючи, що метою управління такими об'єктами є не максимізація прибутку, а максимізація соціально спрямованого впливу за

розумного рівня витрат, для оцінки ефективності їх використання слід використовувати соціальний критерій. У цьому випадку необхідно відповісти на запитання, наскільки підвищилася якість життя населення, наскільки динамічно розвивається регіональна громада тощо.

Список літератури

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України № 280–97 від 21 травня 1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 10.08.23).
3. Сментина Н. В. Характеристика системи управління комунальною власністю в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2. Т. 1. С. 47-50.

УДК 005.95.96

Гришин І. Є.
магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Підприємство є складовою частиною економічної та соціальної системи держави, має свої економічні, науково-технічні, виробничі та соціальні цілі. Кадрова політика, навпаки, буде головним елементом і визначальною умовою системи управління підприємством, що забезпечить досягнення цілей підприємства та збереження його ринкової стабільності. Дослідження підходів до управління персоналом свідчить про те, що людина завжди розглядалася як допоміжний, другорядний фактор виробництва. Сучасна концепція управління персоналом визначає працівника як найважливіший, основний ресурс і цінність компанії. Тому ми вважаємо за необхідним розробляти принципово нові підходи у сфері управління персоналом.

Люди є основою і головним активом кожної організації. Більш того, люди є не тільки найважливішим і цінним “ресурсом” для організації, але й найціннішим. Якість трудових ресурсів безпосередньо впливає на конкурентоспроможність підприємства і є одним із найважливіших напрямів створення конкурентних переваг. З усіх елементів потенціалу підприємства тільки кадрова складова може активно і самостійно реагувати на динамічні зміни зовнішнього середовища. Трудові ресурси – це частина населення країни, яка за фізичним розвитком, розумовими здібностями та знаннями здатна працювати в народному господарстві [1].

Джерело робочої сили – це професійно активна, фізично підготовлена частина населення регіону, яка має фізичну, культурну та освітню можливість брати участь у господарській діяльності підприємства [2]. Отже, трудовий ресурс - це узагальнене поняття, яке охоплює працездатне населення держави,

яке може брати участь у діяльності будь-якої господарської одиниці. В економічній літературі існує декілька підходів до визначення поняття “трудовий потенціал”. Термін “потенціал” походить від латинського слова “potential”, що означає міць, сила. Згідно з “Економічним енциклопедичним словником” за редакцією С. М. Мочерного, “потенціал - це ресурси, якими володіє господарюючий суб’єкт, їх оптимальна структура, можливість їх раціонального використання для досягнення поставленої мети” [3, С. 142].

Ми вважаємо, що робоча сила це інтегрована динамічна система, що включає демографічну, економічну та соціальну підсистеми, які пов’язані спільністю професійної діяльності. Причини виникнення цієї концепції визначалися проявами демографічної кризи в радянському суспільстві, уповільненням народжуваності та інтенсивними міграційними процесами; економічні - вимоги щодо забезпечення балансу між темпами зростання кількості робочих місць та їх продуктивністю; соціальні причини виникнення цієї концепції пов’язані з крахом ілюзій про невичерпність людських ресурсів, розумінням важливості соціального розвитку країни.

Введення в наукову сферу поняття “трудовий потенціал” означало перегляд ролі людини у виробничому процесі та визнання важливості накопиченого суспільством інтелектуального та освітнього потенціалу. Виходячи з визначення сутності трудового потенціалу, можна виділити шість наукових підходів до змістовного трактування цієї категорії: факторний, демографічний, ресурсний, політико-економічний, системний та етимологічний. Необхідно також розрізняти трудовий потенціал суспільства, району, підприємства та особистості. Можливості роботи на підприємстві – це приблизні можливості роботи, доступні сьогодні. Вони визначаються чисельністю, віковим складом, професійними, освітніми та іншими характеристиками персоналу підприємства. Носієм трудового потенціалу компанії є колектив працівників, який складається з усіх працівників однієї компанії, які перебувають у трудових відносинах, незалежно від індивідуального трудового договору, ступеня стабільності трудових відносин, стану працівників, їх методи роботи та інші характеристики [4].

В свою чергу трудовий потенціал працівника - це сукупність фізичних і психічних властивостей людини, які визначають можливість і обмеження її участі в праці, здатність досягати в конкретних умовах конкретних результатів, а також самовдосконалюватися в процесі праці. [5]. Отже, трудовий потенціал – це сукупність можливостей праці, які формуються під впливом багатьох факторів і можуть бути ефективно використані в економічній діяльності.

Метою створення кадрового резерву є надання компанії професіоналів на будь-яку посаду, які постійно відповідають очікуванням компанії. Основу кадрового резерву становлять молоді спеціалісти, які пройшли комплексну підготовку для роботи в структурі управління.

Список літератури

1. Биканова О. Мотивація праці як важливий чинник забезпечення ефективного управління персоналом підприємства: URL: <http://conf-cv.at.a/forum/53-482-1> (дата звернення 15.08.23).

2. Лащенко О.Ю. Кадрова безпека як підсистема в системі економічної безпеки підприємства. Проблеми системного підходу в економіці. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-3/Laschenko_307.htm (дата звернення 15.08.23).

3. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник: у 2 т. / за ред. С.В. Мочерного. Львів: Світ, 2005. Т. 2. 568 с.

4. Майстер Л.А. Економічна сутність персоналу та його сучасне значення в системі управління підприємством. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 3 (130). С. 212-218.

5. Дробіш Л. Теоретичні аспекти формування та реалізації кадрової політики на підприємствах у сучасних умовах. *Науковий віник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2013. № 3(59). С. 287-291.

УДК 631.15:65.011

Іванов Ю. О.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Поняття “ефективність” відноситься до найбільш дискусійних і водночас найбільш часто використовуваних економічних категорій в оцінці процесу управління деякими суб’єктами економічних відносин. Крім того, варто зазначити, що значення терміна “ефективність” змінювалося з часом і має довгу та складну історію розвитку. Нині в науковій літературі існує понад двадцять класифікацій тренованості за індивідуальними особливостями. Наведена класифікація видів ефективності характеризує ефективність підприємства з різних сторін, за різними ознаками. Кожен вид ефективності дає певну характеристику ефективності компанії. Тому для проведення комплексного соціально-економічного аналізу та обґрунтування господарських рішень доцільно враховувати всі види ефективності, оскільки це може значно підвищити ефективність діяльності підприємства [1, 2].

Покращення ефективності діяльності аграрного підприємства може включати в себе широкий спектр заходів та стратегій для оптимізації процесів, збільшення виробничої продуктивності та доходів. Ось кілька ключових напрямків, які можуть сприяти покращенню ефективності аграрного підприємства:

Використання сучасних технологій: Впровадження сучасних сільськогосподарських технологій, таких як автоматизація, сільськогосподарські дрони, моніторинг врожаю, точне землеробство тощо, може покращити якість та кількість виробництва.

Оптимізація використання ресурсів: Ефективне використання землі, води, добрив і інших ресурсів може позитивно вплинути на виробництво і зменшити витрати.

Вдосконалення менеджменту: Ефективне управління аграрним підприємством, планування виробництва, логістика, фінансовий контроль та

аналіз можуть допомогти оптимізувати діяльність підприємств.

Розвиток маркетингових стратегій: Визначення цільових ринків, вивчення конкурентів, розвиток унікальної пропозиції підприємства та маркетингові кампанії можуть збільшити збут продукції.

Розвиток кадрів: Інвестування в навчання та розвиток персоналу сприяє вдосконаленню навичок працівників, підвищує їхню ефективність та сприяє інноваційному підходу.

Диверсифікація продукції: Розгляд можливостей вирощування різних культур, тваринництва та іншого напрямку діяльності може знизити ризики та збільшити дохід аграрного підприємства

Співпраця та партнерства: Встановлення партнерських відносин з іншими підприємствами, аграрними організаціями, науковими установами та державними органами може допомогти обмінюватися знаннями, ресурсами та досвідом

Сталість та екологічна відповідальність: Врахування екологічних аспектів у виробництві, раціональне використання природних ресурсів та впровадження сталої практики може забезпечити довгостроковий успіх підприємства

Кожен аграрний бізнес має свої особливості, тому важливо адаптувати вищезазначені стратегії до конкретних умов та цілей підприємства.

Список літератури

1. Макаренко П.М., Мельник Л.Л. Економічний потенціал різних форм аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2011. № 7. С. 89–97.

2. Ключко В.М. Шляхи підвищення ефективності АПК України. *Економіка АПК*. 2013. № 1. С.45–48.

УДК 338.43:316.422

Ігнатенко О. В.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”

Сумський національний аграрний університет

ПОКРАЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

На сучасному етапі господарювання на підприємствах агропромислового комплексу маркетингова діяльність не набула значного поширення. Причиною цього є насамперед відсутність кваліфікованих маркетингологів, єдиного інформаційного простору та низький рівень знань керівників і спеціалістів, які працюють у сфері маркетингу.

Управління маркетинговою діяльністю спрямоване на забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств на основі закономірностей функціонування та розвитку аграрного ринку. Маркетингова орієнтація принципово змінює організаційну структуру компанії, висуває підвищені вимоги до рівня роботи та професіоналізму співробітників. При цьому управління маркетингом має здійснюватися системно і комплексно, відповідно до основних принципів. У підприємницьких структурах ефективно

функціонування системи управління маркетингом вимагає повного використання внутрішньої та зовнішньої інформації про середовище їх функціонування, оскільки це дає можливість прогнозувати вибір продукції, обсяги виробництва та реалізації. попит і пропозиція на аграрному ринку, конкуренція та дослідження споживачів. Результати останнього є основою для розробки ефективних управлінських рішень [1, 2].

Удосконалення управління маркетинговою діяльністю аграрного підприємства може допомогти підвищити відомість продукції, збільшити обсяги продажів та покращити відносини з клієнтами. Ось деякі кроки, які можна вжити для ефективного управління маркетинговою діяльністю:

Маркетинговий аналіз: Проведення аналізу ринку, вивчення конкурентів, визначення потенційних клієнтів та їх потреб допомагає створити належний план маркетингової стратегії.

Сегментація ринку: Розділення ринку на сегменти з різними потребами та характеристиками допоможе налаштувати більш цільовий підхід до реклами та зв'язків з клієнтами

Унікальна пропозиція продукту (USP): Розроблення чіткої та привабливої унікальної пропозиції продукту, яка виділяє вашу продукцію серед конкурентів.

Реклама та просування: Використання різних каналів реклами, таких як інтернет-маркетинг, соціальні медіа, телебачення, радіо тощо, допоможе залучити увагу цільової аудиторії.

Ціноутворення: Встановлення адекватних цін на продукцію, враховуючи конкурентність ринку, вартість виробництва та цінність для клієнтів.

Зв'язки з клієнтами: Ведення ефективних комунікацій з клієнтами, надання якісного сервісу, реагування на їхні запити та відгуки може покращити репутацію підприємства та забезпечити лояльну клієнтську базу

Використання технологій: Впровадження сучасних інструментів маркетингу, таких як CRM-системи, аналітика даних, автоматизовані рішення для маркетингу, допоможе ефективніше взаємодіяти з клієнтами та виробляти стратегічні рішення

Моніторинг та аналіз результатів: Постійне відстеження ефективності маркетингових заходів, аналіз відгуків клієнтів та змін на ринку дозволить адаптувати стратегію для досягнення найкращих результатів

Інновації та розвиток: Постійний розвиток нових продуктів або покращення існуючих, а також вдосконалення маркетингових стратегій допоможе підтримувати конкурентоспроможність на ринку

Ці кроки вимагають систематичного підходу та досвіду в маркетингу, але вони можуть суттєво покращити ефективність маркетингової діяльності аграрного підприємства.

Список літератури

1. Тарасюк А. В. Управління маркетингом як інструмент підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 7. С. 101–106

2. Артимонова І. В. Формування системи аграрного маркетингу на регіональному рівні. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. № 4. С. 166–170.

УДК 658.5.009.12

Костяний О. О.
магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ

Проблематика управління конкурентоспроможністю підприємства не є принципово новою для науки, оскільки конкуренція завжди була та є іманентною складовою економічного буття всіх без винятку країн ринкової економічної системи. Зростаюча актуальність цих проблем у державах з транзитивною економікою, зокрема в Україні, зумовлюється передусім складністю та неоднозначністю процесів формування в них ринкових економічних відносин і тими зрушеннями, що відбуваються внаслідок інтеграції у світогосподарські процеси.

Питання управління конкурентоспроможністю підприємства в принципі не є новим для науки, оскільки конкуренція завжди була і є невід’ємним елементом економічного буття всіх без винятку країн з ринковою системою економіки. Зростання важливості цих проблем у країнах з транзитною економікою, особливо в Україні, зумовлене насамперед складністю та неоднозначністю процесів формування відносин ринкової економіки, а також зрушеннями, що відбуваються внаслідок інтеграції з процеси світової економіки.

Ринкова конкуренція ставить перед підприємствами завдання адаптації до вимог мінливого конкурентного середовища, приділяючи особливу увагу проблемі створення ефективної системи управління конкуренцією. Конкурентоспроможність підприємства забезпечує збереження або розширення конкурентної позиції на цільовому ринку та впливає на ринкову ситуацію шляхом пропозиції високоякісних товарів чи послуг, задоволення унікальних потреб споживачів та забезпечення ефективності діяльності.

Сучасна концепція управління конкурентоспроможністю підприємств базується на застосуванні вимог теорії менеджменту, згідно з якою основними елементами системи менеджменту є мета, суб’єкт і об’єкт, методологія і принципи, процес і функції управління.

Основними принципами управління конкурентоспроможністю, є: єдність теорії та практики управління конкурентоспроможністю підприємства; системність управління; наукова обґрунтованість менеджменту; ранжування об’єктів управління за їх важливістю; багатовимірний; порівняння управлінських рішень на основі аналізу їх можливостей; збереження та розвиток конкурентних переваг підприємства; орієнтація на ринок; направлена орієнтація; складність; гнучкість і градація [1].

Процес управління конкурентоспроможністю підприємства включає кілька видів діяльності: моніторинг конкурентного середовища, оцінка конкурентної ситуації в галузі та на ринку; діагностика конкурентоспроможності підприємства та його основних конкурентів; конкурентне позиціонування

підприємства (вибір стратегічних галузей бізнесу з конкурентними перевагами); розробка концепції та стратегії регулювання конкурентоспроможності компанії; реалізація конкурентної стратегії компанії. Реалізація правил забезпечує координацію управлінської діяльності з метою досягнення певного рівня конкурентоспроможності, миттєвого реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища та коригування обраної стратегії [2].

Проблема підвищення конкурентоспроможності має декілька аспектів: технологічний, організаційний, економічний, соціальний, правовий та комерційний. Усі вони створюють один механізм забезпечення конкурентоспроможності підприємства, який включає три рівні: оперативний, тактичний і стратегічний.

Список літератури

1. Павлова В.А. Розробка моделі вибору конкурентної стратегії промислового підприємства. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*: зб. наук. праць НАУ ім. М.Є. Жуковського. Харків: ХАІ, 2010. Вип. 1 (9). С. 5–16.
2. Павлова В.А., Губарєв Р.В. Система управління конкурентоспроможністю підприємства. *Європейський вектор економічного розвитку*. 2014. № 2 (17). С. 168-176.

УДК 331.101

Лобан С. О.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МОТИВАЦІЇ ДО ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

У нашій державі постійно відбуваються соціально-економічні зміни, метою яких є створення соціально орієнтованої ринкової економіки. У цьому напрямку особливого значення набувають дії, спрямовані на забезпечення права людини на гідну працю та підвищення якості життя працівників на основі підвищення ефективності національної економіки. Для реалізації заходів, зазначених у сфері управління персоналом, необхідно забезпечити посилення мотивації працівників, що полягає у створенні та розвитку системи стимулювання мотивації сучасного працівника до ефективної та високої ефективності праці. Від ефективності діючої системи мотивації та стимулювання працівників значною мірою залежить трудова, громадська та творча активність кожного працівника, що в кінцевому підсумку позначатиметься на результативності всієї виробничо-господарської діяльності підприємства. Стимулювання (стимул) є засобом реалізації мотивації. Стимул виступає як важіль впливу або носій “роздратування”, що викликає дію конкретних мотивів [1].

Стимулами можуть бути окремі предмети, дії інших, носії обіцянок, зобов'язань і можливостей і багато іншого, що може бути запропоновано

людині за її дії або за те, що вона хоче отримати в результаті певних дій. Система матеріального стимулювання включає: посадовий оклад, оклад, премії, відсотки, компенсації, відпустку та інші форми оплати, як правило, у грошовій формі. До нематеріальної мотивації належать навчання, похвали, сертифікати, конкурси, персональні подарунки, різноманітні конкурси тощо [2].

На сучасному етапі розвитку економіки України важливими проблемами фінансової мотивації є низька заробітна плата, зміна стандартів і норм, відповідно до вимог європейського законодавства, необхідність розробки нових методів економічного оздоровлення працівників. ринок праці.

Для ефективного управління мотивацією в управлінні підприємством необхідно використовувати різні групи методів. Використання суто фінансової мотивації не дозволяє мобілізувати творчу активність персоналу для досягнення цілей організації. Досягнення максимальної ефективності вимагає використання невлімової мотивації. Система заохочення і мотивації працівників повинна враховувати різницю в інтересах і спільні цілі роботодавця і працівника, спонукати працівників до більш ефективної праці та підвищення успішності підприємства в цілому. Створення ефективної системи стимулювання праці передбачає створення конкурентної системи винагороди працівників, які забезпечують додатковий дохід або є основною рушійною силою колективу. Правильна оцінка та вміння управління процесом мотивації підприємства є ключовим аспектом забезпечення економічних інтересів працівників підприємств усіх галузей народного господарства.

Отже, ефективно розроблена система мотивації особистості, яка складається з матеріальної та нематеріальної складових, дає змогу підвищити ефективність та конкурентоспроможність підприємства.

Список літератури

1. Сардак, С. Мотивація та стимулювання працівників вітчизняних підприємств. *Україна: аспекти праці*. 2008. № 6. С. 45-51.
2. Долішній І.М. Мотивація персоналу як об'єкт управління на підприємстві. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2017. Вип. 20.5. С. 211–216.

УДК 338.43:316.422

Одуденко А. В.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Шляхом узгодження кадрової політики та стратегії розвитку можливий розвиток управління персоналом на основі запропонованого нового методичного підходу, який базується на оцінці факторів забезпечення якості кадрової політики. При формуванні кадрової політики та узгодженні її зі стратегією розвитку слід враховувати рівень управління персоналом, систему

управління мотивацією, професійно-кваліфікаційний рівень персоналу, а також контроль за окремими елементами.

Розвиток персоналу – це системно організований процес безперервного підвищення кваліфікації, підготовки працівників до виконання нових виробничих завдань, підвищення професійної кваліфікації та просування по службі, підготовки кадрового резерву та вдосконалення соціальної структури персоналу. Розроблений алгоритм стратегії розвитку компанії дозволяє узгодити кадрову політику та розвиток особистості з метою ефективного впровадження ефективного управління персоналом [1].

Організаційна культура є необхідним інструментом підвищення якості управління персоналом шляхом її розвитку, який повинен використовуватися керівництвом. Основними компонентами організаційної культури є цінності та принципи, групові норми, стереотипи поведінки, морально-психологічний клімат тощо, які пов'язані зі складовими розвитку особистості – базовим рівнем освіти, професійної підготовки, перепідготовки. При здійсненні управління персоналом необхідно враховувати певні елементи організаційної культури, які мають місце при розробці та реалізації відповідної стратегії розвитку кадрової політики.

Виходячи з сучасних концепцій управління, люди виступають як найважливіший ресурс виробничого процесу, а також як люди зі своїми потребами, мотивами, інтересами та цінностями. Підхід до персоналу як до ресурсу означає індивідуальний підхід до кожного працівника шляхом поєднання інтересів компанії та працівника та розуміння стратегічного виміру управління персоналом.

Стратегічне управління персоналом має ґрунтуватися на принципах системного підходу, що дозволяє розглядати його як систему, що складається із сукупності взаємозалежних і взаємодіючих підсистем (постановка завдань, планування, контроль, оцінка) і специфічних засобів прийняття рішень. в межах підсистем, враховуючи їх вплив на систему в цілому, аналізуючи та приймаючи кадрові рішення, враховуючи зовнішнє та внутрішнє середовище та загальний напрямок розвитку компанії [2].

В сучасних ринкових умовах, коли стабільний економічний розвиток підприємства багато в чому залежить від зацікавленості працівника в кінцевому результаті, необхідно вивчати потенціал його трудового колективу і тим самим спонукати особистість до самовдосконалення та самовдосконалення. -розвиток. - підтвердження на робочому місці. Ключовим фактором успіху вирішення цієї проблеми є розробка комплексної програми мотивації персоналу, яка враховує та поєднує соціальні, економічні, організаційні та психологічні аспекти в рамках узгодження кадрової політики та стратегії розвитку.

Список літератури

1. Доровської О. Ф. Місце кадрової політики в політиці підприємства. *Економіка розвитку*. ХНЕУ. 2004., № 3 (31). С. 83 – 85
2. Гриньова В. М. Управління персоналом на промислових підприємствах. *Економіка: проблеми теорії та практики*: Зб. наук. пр. Вип. 143. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. С. 131 – 134.

УДК 331.361

Пальчиківський Я. М.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”

Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ

Успішний розвиток будь-якої сфери людської діяльності неможливий без менеджменту, тобто систематичного використання ресурсів для досягнення конкретної мети. Основним ресурсом будь-якої організації є люди (персонал), оскільки саме вони активізують усі інші ресурси. Отже, мистецтво управління полягає в умінні організувати конкретну діяльність з оптимальним використанням людського фактору.

У системі охорони здоров'я надзвичайно важлива роль відводиться безпосередньо медичному працівнику, тому управління особистим розвитком вважається пріоритетним завданням управління у сфері охорони здоров'я.

Традиційні методи управління персоналом вже не приносять бажаних результатів щодо охорони праці, навпаки, часто призводять до стагнації і навіть дезорганізації управлінських структур.

Зараз, коли коштів, які виділяються з державного бюджету на розвиток охорони здоров'я, явно недостатньо, найбільш перспективним є мобілізація прихованих можливостей системи на основі кращого використання людських ресурсів.

Міжнародний досвід, і особливо досвід ВООЗ, свідчить, що найбільш успішними організаційними перетвореннями, спрямованими на підвищення ефективності системи охорони здоров'я, є заходи, які здійснюються у сфері управління персоналом.

Першою умовою ефективного управління персоналом є взаємозалежність вищезазначених компонентів: планування розвитку персоналу – як кількісного, так і якісного – не матиме сенсу, якщо система підготовки та розвитку медичних працівників не зможе забезпечити обидва аспекти. При цьому кваліфікований медичний персонал повинен знайти практичне застосування, відповідне його професійній кваліфікації.

Другою необхідною умовою ефективного управління персоналом є реалізація концепції комплексного розвитку медичного персоналу та самої медичної системи.

Погано організоване управління медичним персоналом проявляється у нецільовому використанні робочої сили, низькій продуктивності праці, дисбалансі між кадровою структурою та системними потребами тощо.

У сучасній соціально-економічній та політичній ситуації розвитку України галузь охорони здоров'я є одним із пріоритетних напрямів реформування. Змінюється ідеологія охорони здоров'я, фінансово-економічні та ринкові механізми охорони здоров'я, система охорони здоров'я загалом. Разом із цими змінами необхідно запровадити нову систему управління закладами охорони здоров'я, що призведе до зміни парадигми системи управління персоналом цих закладів.

Виходячи з наведеної класифікації, ідеальною моделлю кадрової політики будь-якої системи охорони здоров'я на організаційному рівні є активна,

відкрита, практична, узгоджена, конструктивна, свідомо і цілеспрямована, комплексна, гнучка, демократична політика управління персоналом. ресурси, засновані на сучасній HR-концепції. Тому управління персоналом стає найбільш ефективним тоді, коли визначальною є економічна ефективність управлінських рішень.

Список літератури

1. Васюк Н. О. Керівні кадри в системі охорони здоров'я: сутність понять. Завдання держави у забезпеченні ефективної кадрової політики галузі охорони здоров'я. *Матеріали науково-практичної конференції*. Київ. 2015. С. 18-23.

2. Кошелупов І. Ф., Кравченко В. О. Соціально-економічна модель механізму мотивації праці управлінців підприємств. *Вісник соціально-економічних досліджень*. Одеса : ОДЕУ, 2008. С. 124-131.

УДК 658

Рудь В. Р.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У наш час важливою умовою успішного функціонування підприємств є постійний розвиток їх діяльності. Крім того, механізм підвищення ефективності повинен охоплювати всі аспекти діяльності підприємства, адже основною ідеєю в сучасних умовах є ідея постійних змін і вдосконалень у всіх сферах діяльності компанії. З цього випливає, що механізм підвищення ефективності господарської діяльності підприємств є одним із основних шляхів підтримки конкурентоспроможності.

Проблема підвищення ефективності виробництва полягає в тому, щоб забезпечити якомога більший результат для кожної одиниці праці, матеріалів, фінансових та інших використовуваних ресурсів. Тому критерієм ефективності виробництва в макроекономічному масштабі є зростання продуктивності суспільної праці. Кількісний вираз цього критерію відображається в системі показників, що свідчать про економічну ефективність виробництва. Ця система включає наступні групи показників [1]:

– загальні показники економічної ефективності виробництва (виробництво продукції на одиницю витрат ресурсів, рівень задоволення потреб ринку, витрати на одиницю товару, прибуток на одиницю загальних витрат, рентабельність виробництва, економічний ефект країни, використання одиниця товару);

– показники ефективності використання живої праці (трудомісткість виробничого підрозділу, відносне вивільнення робітників, темп зростання продуктивності праці, частка приросту продукції за рахунок підвищення продуктивності праці, коефіцієнт ефективності виробництва, використання робочого часу, економія трудової бази, на 1 грн виробництва трудової бази на душу населення);

– показники ефективності використання основних фондів (фондовіддача основних фондів, фондомісткість продукції, рентабельність основних фондів, фондовіддача активної частини основних фондів);

– показники ефективності використання матеріальних ресурсів (матеріалоємність продукції, матеріаловіддача, коефіцієнт використання найважливіших видів сировини і матеріалів, витрата палива та енергії на 1 грн. чистої продукції, економія матеріальних витрат), коефіцієнт вилучення корисних компонентів із сировини);

– показники ефективності використання фінансових ресурсів (коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного циклу нормованих оборотних коштів, відносне вивільнення оборотних коштів, одиничні капітальні вкладення, капітальні вкладення на одиницю встановленої потужності, рентабельність інвестицій, рентабельність інвестиційний період);

– показники якості продукції (економічний ефект від підвищення якості продукції, відсоток відповідності продукції кращим світовим і вітчизняним стандартам тощо).

Напрямки впровадження внутрішніх і зовнішніх факторів підвищення ефективності діяльності підприємств відрізняються за ступенем впливу, використання та контролю. Тому для управлінської практики важливо володіти детальними знаннями про обсяги діяльності, форми контролю та використання найважливіших внутрішніх і зовнішніх факторів ефективності керівників структурних підрозділів чи інших видів діяльності. управління діяльністю компанії на різних рівнях.

Підсумовуючи вищенаведене, що ефективність діяльності може бути визначена основними показниками економічної ефективності господарської діяльності, напрямами підвищення ефективності діяльності та напрямами підвищення ефективності господарювання. Тому для успішної реалізації стратегії розвитку підприємства необхідна ефективна та конкурентна господарська діяльність.

Список літератури

1. Погорелов С.М. Дослідження шляхів підвищення ефективності діяльності підприємства. *Вісник НТУ “ХПІ”*. 2015. № 26. С. 76-82

2. Луговий І.А. Теоретичні основи підвищення ефективності діяльності підприємства. URL: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis02-37.html> (дата звернення 10.08.2023)

УДК 331.101

Стриженок Д. М.

магістрант освітньої програми “Адміністративний менеджмент”
Сумський національний аграрний університет

ПОНЯТТЯ РЕПУТАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ КОНКУРЕНЦІЇ

В умовах жорсткої конкуренції, за наявності великої кількості підприємств із приблизно однаковими конкурентними перевагами підприємство потенційно може виділитися і таким чином призвести до значно більших

прибутків, обсягів продажів, інвестицій, тощо. Ви можете отримати, як і інші, лише своєю корпоративною репутацією. Тому створення ефективної системи управління репутацією стає актуальною проблемою для українських підприємств.

Поняття корпоративної (ділової) репутації [1] вперше з'явилося в XV столітті (його ввели англійські купці, залучені в комерційні відносини). На початковому етапі дослідження поняття “репутація” часто ототожнювали з поняттям “імідж” організації. Але якщо детально розібрати сутність цих понять, то виявиться, що імідж – це своєрідний “імідж”, створений за допомогою маркетингових, рекламних та інших прийомів, а корпоративна (ділова) репутація – це “реальний” стан показників, а саме показників діяльності організації, переваг чи недоліків, на основі яких можуть прийматися управлінські рішення щодо співпраці, партнерства і т. д. Репутація, як поняття, що відображає рівень суспільного сприйняття підприємства, є частиною усталений корпоративний дискурс [2].

Репутація – неліквідний нематеріальний актив з довгостроковим і багатоцільовим використанням, який має характер показової цінності для зацікавлених сторін, виступає важелем, мультиплікатором для взаємного узгодження інтересів організації чи підприємства, при цьому забезпечення конкурентоспроможності, економічної безпеки тощо.

Узагальнення існуючих у літературі поглядів на репутацію організації дає змогу виділити певні ознаки, які відрізняють організацію від інших нематеріальних активів [3]: репутація не має матеріальної форми; не є постійним надбанням організації (створюється довго і може бути втрачено в одну мить); не може “існувати ізольовано від організації і не може бути відчуженим від неї” (отримання оцінки організації, формування так званого “гудвілу”); об’єктивно визначити вартість компанії (показник цінності репутації організації) складно, оскільки вона відображає очікування потенційних власників щодо придбання організації та не враховує витрати на створення та управління; витрати на створення, підтримку та управління хорошою репутацією з урахуванням їх довгострокової віддачі (повернення) створюють особливий вид капіталу який називають репутаційний; репутацію слід оцінювати не лише за кількісними показниками, а й за якісними (останні визначають термін служби нематеріальних активів як певного виду).

Базуючись на знаннях усіх зацікавлених сторін, що взаємодіють з організацією, репутація розглядає переваги та недоліки даного підприємства з практичної точки зору та висвітлює характер взаємодії з ним у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Список літератури

1. Ділова репутація. Юридична енциклопедія у 6 т. ред. кол. Шемшученко Ю.С. К.: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. Т.2. 744 с.
2. Кісіль Б.О. Методи визначення та оцінки репутаційних ризиків підприємства. *Молодий вчений*. № 12.1 (40). 2016. С. 782-786.
3. Васильконова Е. Теоретичне бачення змісту поняття “репутація підприємства”. *Механізми управління підприємствами*. 2013. С. 102-111

**СЕКЦІЯ 5
SECTION 5**

**ЮРИДИЧНІ НАУКИ
LEGAL SCIENCES**

Берч В. В.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства
Ужгородський національний університет,
<https://orcid.org/0000-0002-3837-4724>

Scopus ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=6505668675>

Researcher ID: AAU-9245-2020

(<https://www.webofscience.com/wos/author/record/3671050>)

**КЛЮЧОВІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ
ЩОДО РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У
СУЧАСНИХ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ**

Професор школи управління Hertie (Берлін) Жан Пізані-Феррі зробив опитування, чому виборці у Великобританії підтримали вихід з Європейського Союзу, незважаючи на переважну вагу експертної думки, яка попереджає про великі економічні втрати Brexit. Дослідник зробив припущення, що багато виборців у Великій Британії та інших країнах розлючені на економічних експертів, оскільки вважають економістів та інших експертів ізольованими та байдужими до проблем простих людей; часто відверто помиляються, а тому некомпетентні; є упередженими у своїй діяльності на користь великого бізнесу і фінансової індустрії; є винними в тому, що розколюють суспільство.

Примітно, що Жан Пізані-Феррі також отримав коментарі від спеціалістів у сфері природничих наук, які сказали, що зростаюча недовіра громадян до їх експертної діяльності є також поширеною. Наукові погляди в таких сферах, як енергетика, клімат, генетика та медицина, стикаються з широким запереченням. У Сполучених Штатах, наприклад, опитування Pew Research показало, що 67% дорослих вважають, що вченим бракує чіткого розуміння впливу генетично модифікованих організмів на здоров'я. У Європі недовіра до ГМО ще більша. Хоча загальна підтримка науки залишається сильною, багато громадян вважають, що нею маніпулюють особливі інтереси, а щодо деяких питань загальна точка зору відхиляється від встановлених доказів [1].

Цей розрив між експертами та громадянами викликає серйозне занепокоєння. Представницька демократія ґрунтується не лише на загальному виборчому праві, а й на розумі. В ідеалі обговорення та голосування призводять до раціональних рішень, які використовують поточний рівень знань для реалізації політики, яка сприяє добробуту громадян. [2;3]. Для цього потрібен процес, у якому експерти – чий компетентності та чесності

довіряють – інформують осіб, які приймають рішення, про доступні варіанти задоволення заявлених уподобань виборців. Громадяни навряд чи будуть задоволені, якщо вважатимуть, що експерти захоплені своїми особливими інтересами. Недовіра до експертів підживлює недовіру до демократично обраних урядів, якщо не до самої демократії.

Насправді проблема може бути глибшою, ніж припускають загальні скарги на експертів. Кілька десятиліть тому широко вважалося, що прогрес у освіті поступово подолає прірву між науковими знаннями та загальноприйнятими переконаннями, тим самим сприяючи більш спокійній та раціональній демократії.

Як стверджує французький соціолог Джеральд Броннер, освіта не підвищує довіри до науки і не зменшує привабливості вірувань чи теорій, які вчені вважають повною нісенітницею. Навпаки, більш освічені громадяни часто обурюються, коли їм говорять експерти, що наука вважає істиною. Маючи доступ до знань, вони відчують себе достатньо вправними, щоб критикувати знавців і розвивати власні погляди [4]. Зміна клімату, яку наукове співтовариство переважно вважає основною загрозою, є яскравим прикладом. Згідно з опитуванням Pew Research 2015 року, трьома країнами, де стурбованість є найслабшою, є США, Австралія та Канада, тоді як трьома країнами, де вона є найсильнішою, є Бразилія, Перу та Буркіна-Фасо. Але середня тривалість навчання в першій групі становить 12,5 років, а в другій – шість років. Очевидно, не лише освіта є причиною цієї різниці у сприйнятті [5].

У політичних дискусіях часто бракує інтелектуальної дисципліни, яка характеризує дослідження. Щоб відновити довіру громадян, необхідні скромність, суворі процедури, запобігання конфлікту інтересів та здатність визнавати помилки. Також є підстави для перегляду навчальних програм, щоб озброїти майбутніх громадян інтелектуальними інструментами, які їм знадобляться для розрізнення правди та вигадки [6].

Громадськість Азіатсько-Тихоокеанського регіону загалом підтримує правила експертів, особливо жителі В'єтнаму (67%), Індії (65%) та Філіппін (62%). Лише австралійці висловлюються особливо обережно: 57% вважають, що це був би поганий спосіб управління, і лише 41% підтримують управління експертами. Найменше підтримують європейці (в середньому 43%) і американці (40%). Але серед європейців приблизно дві третини угорців (68%) вважають, що залишити прийняття рішень експертам було б хорошим способом управління. Більше половини опитаних африканців також кажуть, що управління за участю експертів було б корисним для їхньої країни.

Слід зазначити, що найсильніша підтримка правління через референдум знаходиться в Туреччині (84%), де 53% населення вважають, що було б дуже добре, щоб громадяни голосували щодо основних національних питань. Ліван (83%) і Кенія (80%) також демонструють широку підтримку

прямої демократії. Існує також сильна підтримка такого правління в Японії (65%), хоча в країні не було референдуму після Другої світової війни.

У США, Німеччині та Нідерландах люди зі середньою освітою або без неї мають більше шансів підтримати пряму демократію, ніж ті, хто має освіту вище середньої. Такі відмінності невеликі в США (6 процентних пунктів) і Німеччині (8 пунктів), але в Нідерландах спостерігається різниця в 17 пунктів (62% тих, хто має нижчий рівень освіти, підтримують пряму демократію, але лише 45% тих, хто має більший рівень освіти). освіта згоден).

У шести із семи опитаних латиноамериканських країн ті, хто має середню освіту або вище, більше підтримують пряму демократію, ніж ті, хто має освіту нижче середньої. Цей освітній розрив становить 16 балів у Чилі та 14 балів в Аргентині та Колумбії. У кожній із цих країн люди з нижчим рівнем освіти менш схильні дотримуватись думки про пряму демократію.

У Латинській Америці також існує розрив поколінь у поглядах на пряму демократію. У Бразилії, Чилі, Мексиці та Венесуелі люди віком від 18 до 29 років більше підтримують, ніж особи віком 50 років і старше, щоб громадяни, а не виборні посадовці, голосували безпосередньо за питання великого національного значення.

Примітно, що в США люди віком від 30 до 49 років з найбільшою ймовірністю (73%) підтримують референдуми.

В інших країнах існують різкі розбіжності за релігійною чи етнічною ознакою. В Ізраїлі за пряму демократію більше арабів (83%), ніж євреїв (54%), а в Нігерії мусульман (70%) більше, ніж християн (55%).

Підтримку прямої демократії також можна побачити в інших дослідженнях Pew Research Center у Європі. У зв'язку з рішенням Сполученого Королівства вийти з Європейського Союзу в середньому лише 18% у дев'яти континентальних країнах-членах ЄС заявили, що хочуть, щоб їхня країна вийшла з ЄС. Але 53% підтримують проведення національного голосування щодо членства своєї країни в ЄС. І така підтримка особливо сильна серед прихильників євроскептичних популістських партій, багато з яких пообіцяли своїм прихильникам референдум щодо членства в ЄС.

А в шести з дев'яти опитаних країн континентальної Європи переважна більшість тих, хто вважає, що пряма демократія є дуже хорошою формою правління, підтримує їхній власний референдум про членство в ЄС.

Останніми роками громадськість ставить під сумнів цінність експертної думки. У результаті проведеного опитування, чи була б система управління, в якій експерти, а не обрані офіційні особи, приймають рішення, хорошим чи поганим підходом, громадськість у всьому світі розділилася: трохи менше половини, а саме 49% респондентів вважають, що це була б гарною ідеєю.

У рамках нашого дослідження варто зауважити, що безпосередня демократія не є панацеєю від політичних розбіжностей. Так, референдум про Brexit у Великобританії в 2016 році є хрестоматійним прикладом. Європейські

країни регулярно проводять референдуми щодо міжнародних угод (понад 50 за останні кілька десятиліть), а сама Великобританія провела референдум у 1975 році щодо того, чи приєднуватися до спільного європейського ринку. Виборці дали рішуче “так”, вирішивши проблему на ціле покоління [7].

Список літератури

1. Cary Funk 5 key findings on what Americans and scientists think about science. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2015/01/29/5-key-findings-science/>
2. Ambrogio Cesa-Bianchi, Fernando Eguren Martin, and Gregory Thwaites. Foreign booms, domestic busts: The global dimension of banking crises. *Journal of Financial Intermediation*. 2019. №37. P. 58–74.
3. Marc K Chan and Simon Kwok. The PCDID Approach: Difference-in-Differences when Trends are Potentially Unparallel and Stochastic. *Journal of Business and Economic Statistics*. 2022. № 40 (3). P. 1216–1233.
4. Gérald Bronner La démocratie des crédules. 2013. URL: https://www.puf.com/content/La_d%C3%A9mocratie_des_cr%C3%A9dules
5. What the world thinks about climate change in 7 charts. URL: <https://www.pewresearch.org/short-reads/2016/04/18/what-the-world-thinks-about-climate-change-in-7-charts/>
6. Jean Pizani-Ferry There’s a growing divide between experts and society. Aug 3, 2016. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2016/08/theres-a-growing-divide-between-experts-and-society>
7. Revive American democracy with this one move that would settle divisive issues for good. URL: <https://www.marketwatch.com/story/revive-american-democracy-with-this-one-move-that-would-settle-divisive-issues-for-good-2020-02-25>

**СЕКЦІЯ 6
SECTION 6**

**ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ
PSYCHOLOGICAL SCIENCES**

Адамович О. А.

здобувачка магістерського освітнього ступеня
факультету спеціальної освіти,
психології та соціальної роботи

Науковий керівник:

Логвіна О. А.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної психології
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

**ПРОГРАМИ, СПРЯМОВАНІ НА ПОПЕРЕДЖЕННЯ ТА
КОРЕКЦІЮ УРГЕНТНОЇ АДИКЦІЇ У ОСІБ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ**

З метою формування конструктивної форми темпоральності особистості студента рекомендуємо використовувати розвивально-корекційну програму розроблену С.І. Бабатиною. Вона включає в себе два етапи: особистісний та діяльнісний [2].

Особистісний має за мету формування конструктивних рис темпоральності особистості студента. Під конструктивними рисами темпоральності мається на увазі ефективна організація часу життя студента у континуумі “минуле-теперішнє-майбутнє”. Реалізація даного блоку передбачає три стадії: “минуле”, “теперішнє” і “майбутнє”. Робота на особистісному етапі може проходити за різноманітними тематиками та завданнями, які опрацьовуються в системі засобів групової та індивідуальної роботи, а саме: у колективних дискусіях та обговореннях, евристичних бесідах, аналізі метафор, проблемних ситуаціях, виконанні вправ та самостійних завдань у щоденнику самоспостережень.

Функціонування темпоральних якостей можливе за умов оволодіння студентами знаннями (часовою компетентністю) та вміннями (прийомами, техніками, методами організації часу життя та управління часом). Функціонування конструктивної форми темпоральності студентів передбачає знання психологічних особливостей таких гуманітарних категорій, як час, часова перспектива, організація часу, діяльність, активність, режим діяльності тощо. Окрім формування обізнаності студентів у зазначених питаннях, важливим напрямом діяльнісного етапу виступає оволодіння практичними вміннями та навичками організовувати власну діяльність, забезпечуючи ефективне управління часом життя. Говорити про конструктивну темпоральність особистості та оволодіння вміннями організовувати свій час можливо лише в тому випадку, коли ці практичні вміння ґрунтуються на розвинутій часовій компетентності особистості студента.

Таким чином, діяльнісний етап передбачає реалізацію двох стадій:
1) змістовної, яка спрямована на формування часової компетентності, та

2) динамічної, спрямованої на оволодіння і застосування на власній практиці навичок та вмінь управління часом.

Окрім цього, можна послуговуватись програмою розвитку часової перспективи і здатності до ціле покладання (Н.Н. Толстих) [1]. Робота заданою програмою дозволяє учасникам визначити власні життєві плани, усвідомити часову перспективу майбутнього, уточнити та скласти план майбутнього розвитку, підвищує здатність бачити перспективу свого майбутнього життя, самому визначати цілі власного життя, сприяє засвоєнню практично корисних навичок планування, співвіднесення ближньої та дальньої перспективи.

Часова перспектива майбутнього є ментальною проєкцією мотиваційної сфери особистості і феноменально являє собою різною мірою усвідомлені надії, плани, проєкти, прагнення, домагання, тривоги, пов'язані з більш чи менш віддаленим майбутнім. Сформована часова перспектива майбутнього набуває власну мотивуючу силу, сильний зворотній вплив на розвиток особистості. У юнацькому віці цей процес інтенсифікується, стаючи “афективним центром життя”; людина намагається вибудувати свою перспективу майбутнього, формує власні плани, наміри, задумується над тим якою їй би хотілось бути в майбутньому. Однак, багато юнаків відчують суб'єктивні труднощі при визначенні своїх життєвих планів і перспектив: це, як правило, відбувається уривчасто, несистематично, іноді набуває форму фантазії.

Програма ефективна як для старшокласників, так і для студентів. Не дивлячись на те, що сам факт навчання у закладі вищої освіти вже може свідчити на користь завершеності життєвого самовизначення, поглиблений аналіз вказує, що це не зовсім так. Значна частина студентів обирають місце навчання і профіль професійної підготовки, керуючись другорядними, неістотними мотивами. Для них задача осмислити свої життєві цілі також є дуже актуальною. Автор пропонує почати роботу з демонстрації учасникам значущості визначення власних життєвих цілей. Основна частина роботи може бути виконана в позааудиторний час, самостійно, тоді як на заняттях відбувається в основному обговорення окремих етапів роботи, виникаючих питань, труднощів. Однак, ефективною є і колективна робота.

В програмі наводяться рекомендації, основні положення яких полягають у наступному: формулювати свої мрії в позитивних термінах; конкретно визначати власні цілі; мати чітке уявлення про результат; формулювати цілі, досягнення яких залежить від особистості; спроектувавши в майбутнє наслідки поставлених цілей, слід визначити чи не принесе це шкоду іншим.

Для ургентних адиктів ми рекомендуємо планувати свій час, більше часу приділяти на себе. В правильному плануванні свого часу та управління ним студентам допоможуть основи тайм-менеджменту.

Список літератури

1. Асєєва Ю.О. Методичні рекомендації з проведення групового психокорекційного та соціально-комунікативного тренінгу для кібер-адиктів і їх батьків. Харків, 2021. 40 с.

2. Бабатіна С.І. Методи дослідження темпоральності в студентському віці. *Вісник Одеського національного університету*. Серія: Психологія. Одеса, 2011. Т. 16. Вип. 7. С. 31–37.

Логвіна О. А.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної психології

Бакуменко О. О.

здобувач магістерського освітнього ступеня
факультету спеціальної освіти,
психології та соціальної роботи
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

КОМПЛЕКСНА МОДЕЛЬ ВПЛИВУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ НА СТИЛЬ ЖИТТЯ ОСОБИСТОСТІ

Ціннісна система особистості є складним соціально-психологічним феноменом, що виражає змістовне ставлення людини до соціальної дійсності, самої себе, істотно впливає на різні сторони діяльності особистості. Наразі існують припущення, що ціннісні орієнтації можуть визначати ставлення особистості до навколишнього середовища та особливості взаємодії з ним, визначати спрямованість поведінки особистості та характер її життєвих виборів, та, ймовірно, впливати і на стиль життя. Відкритим залишається питання щодо психологічних особливостей та змісту впливу ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості, умов його здійснення, ролі інших чинників у цьому процесі.

Розглядаючи стиль життя, а саме процеси його становлення та функціонування, велика увага має бути приділена не лише ціннісним орієнтаціям, але й іншим соціальним та індивідуально-психологічним чинникам, що визначають його характер та особливості, тобто його індивідуалізованість [2].

Як підкреслює О. Донченко, говорити про стиль життя можна лише за наявності певного рівня розвитку внутрішнього світу особи. Внутрішніми чинниками формування стилю життя можуть виступати спрямованість особистості, система її потреб, система ціннісних орієнтацій, прагнення до самовизначення та Я-концепція особистості. У той самий час Т. Титаренко наголошує на взаємодії зовнішніх та внутрішніх факторів в розумінні стилю життя, зазначаючи, що з одного боку на особистість впливає зовнішній світ, а з іншого – особистість проектує у зовнішній світ свої індивідуальні особливості. До зовнішніх чинників зазвичай відносять географічні умови та природні фактори, науково-технічний розвиток, спосіб життя суспільства, класу та групи, до яких належить індивід, історичні традиції та релігія, діяльність, до якої залучена особистість, характер сімейного виховання та особливості спілкування з колом значущих осіб. Окрім того, варто враховувати і такі фактори як вік і етап життєвого циклу, здоров'я, фізіологічні особливості, рід занять, економічне становище [1].

Описуючи психологічні особливості впливу ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості правомірно розглядати Я-концепцію особистості як один із найважливіших чинників, що опосередковує цей вплив. По-перше, Я-концепція особистості формується у тісному зв'язку з системою ціннісних

орієнтацій та визначає особливості сприйняття особистістю себе, і, відповідно, впливає на особливості організації особистістю її життєдіяльності. По-друге, усвідомлення себе, своїх інтересів, цілей та бажань, позиції в структурі соціальних відносин, у загальному потоці життя та здатність діяти відповідно до власної системи переконань можливе лише за існування певного образу себе, тобто Я-концепції особистості. По-третє, не можна виключати ролі Я-концепції особистості в процесі вибудовування міжособистісних відносин, у формуванні особистістю власного кола спілкування, вибору авторитетних та значущих осіб.

Іншим важливим чинником є образ значущої особи або значущих осіб. Ситуації людського спілкування з найбільш ранніх сходинок розвитку індивіда відіграють важливу роль у формуванні стилю життя. При цьому, основний вплив на його формування здійснює внутрішня сторона спілкування, тобто особливості суб'єктивного сприйняття партнерами ситуації спілкування, психологічний ефект спілкування, цінності, що транслуються у спілкуванні. Образ значущої особи – це той образ, на який особистість орієнтується при структуруванні власної поведінки, оцінках важливих для неї подій, при вибудовуванні суб'єктивних ставлень та взаємин. Спираючись на усе вищезазначене, правомірно визначити образ значущої особи як другий важливий чинник, що опосередковує вплив ціннісних орієнтацій на становлення та функціонування стилю життя особистості, а включеність особистості до процесу спілкування, обміну цінностями як другу умову становлення та функціонування стилю життя особистості [2].

Можемо припускати, що відповідно до власної системи ціннісних орієнтацій, за опосередковуючої ролі Я-концепції особистості та образу значущої особи, особистість конструює, обирає та організовує практики життєдіяльності. Відповідно до цього припущення було розроблено комплексну модель впливу ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості, згідно з якою система ціннісних орієнтацій є взаємопов'язаною з Я-концепцією та образом значущої особи та, за їхнього опосередкування, визначає особливості функціонування стилю життя особистості на трьох рівнях життєдіяльності [1].

Варто зазначити, що модель є динамічною, і, відповідно, зміна характеру одного компонента впливає на зміну усіх інших. Також не можна виключати впливи інших зовнішніх та внутрішніх чинників на цю модель, що може якісно відобразитися на стилі життя особистості. У наведених дослідженнях ціннісні орієнтації розглядаються не як структурна частина стилю життя особистості, а як особистісний конструкт, який і є передумовою становлення стилю життя особистості.

Список літератури

1. Галян І.М. Ціннісно-смилова саморегуляція особистості: генеза та механізми функціонування: монографія. Дрогобич, 2015. 401 с.
2. Місенг Д.В. Особливості стилю життя особистості на рівні загальних взаємовідносин особистості зі світом у період старшого підліткового та юнацького віку. *Проблеми особистості в сучасній науці: результати та перспективи дослідження: матеріали XXI Міжнародної конференції молодих науковців* (19 квітня 2019 р.). Київ, С. 139–142.

Мазур М. М.

здобувачка магістерського освітнього ступеня
факультету спеціальної освіти,
психології та соціальної роботи

Логвіна О. А.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної психології
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

ПРАКТИКА НАДАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ, ЯКІ ВІДЧУВАЮТЬ ТРИВОЖНІСТЬ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Дитяча психіка є нестабільною, тому що вона постійно розвивається. В такому випадку будь-яка психотравмуюча ситуація впливає на поведінку дитини та виникнення у неї тривожності. Діти з підвищеною тривожністю потребують постійного заохочення, впевненості у власних успіхах та силах. Для подолання скутості слід використовувати рухливі ігри, музику та спортивні вправи, які допомагають дитині розслабитися та зняти напругу [1].

Включення дитини в нову ситуацію має бути поступовим, починаючи із знайомства з людьми, повідомлення правил, умов, ознайомлення з приміщенням. Таких дітей важливо хвалити навіть за невеликі успіхи та відзначати їх на очах оточуючих – це підвищує самооцінку тривожної дитини. Похвала має бути щирою, адже діти відчують та гостро реагують на фальш. Діти мають знати, за що їх хвалять [2].

До основних методів, за допомогою яких можна зменшувати тривожність у дітей, належать: арттерапія, ігрова та пісочна терапія, методи релаксації та дихальні вправи.

Під час роботи з тривожними дітьми, в зв'язку з воєнними діями на території нашої держави, рекомендуються такі ігрові прийоми: гра “Долоньки”, основною метою якої є дозвіл безпечно повернутися дитині “до свого внутрішнього світу” та надання їй відчуття захищеності внутрішньої території та візуалізації особистісних кордонів; гра “Зелене дерево” – допомагає тривожним дітям “заземлитися”, оскільки внаслідок травматичних ситуацій більшість з них не мають відчуття безпеки; гра “Шухляда для страху” має на меті дати дитині можливість відгородитися від страху, створюючи таким чином правильні умови для контролювання своїх страхів [2].

На початкових етапах роботи з тривожною дитиною треба керуватися такими правилами: включення дитини у будь-яку нову гру має відбуватися поетапно. Нехай вона спочатку ознайомиться з правилами гри, подивиться, як у неї грають інші діти, і лише потім, коли сама захоче, стане її учасником; необхідно уникати змагальних моментів та ігор, у яких враховується швидкість виконання завдання, наприклад, таких, як “Хто швидше?”; якщо ви вводите нову гру, то краще проводити її на матеріалі, вже знайомому тривожній дитині, щоб вона не відчувала небезпеки від зустрічі з чимось

невідомим. Можна використовувати знайомі малюнки, картки, частину інструкції або правил гри, в яку дитина вже грала багато разів [1].

Є багато методів, які можна використовувати, щоб зменшити стрес та розслабитися. Кожен із них ефективний по-різному і визнається окремо.

Глибоке дихання – ефективний спосіб уповільнити природну реакцію організму на стрес. Прогресивна м'язова релаксація – чудовий спосіб зняти стрес. Візуалізація також відома як метод зорової уяви. Ця техніка використовує уяву, щоб уповільнити роботу мозку і позбутися негативних думок та занепокоєння. Техніки медитації, такі як йога, розслабляють розум та тіло. Обійми. Заохочуйте дитину, коли вона обіймає свійських тварин та близьких. Ця взаємодія знижує кров'яний тиск та знижує рівень гормонів стресу.

Існує ще такий метод, як пісочна терапія, під час якої діти мають можливість бути самим собою, за допомогою спілкування долати труднощі, зменшувати страх та тривожність, покращувати свій емоційний стан. За допомогою арт-терапевтичних технік в дитини може покращитись здатність до рефлексії, креативність, певні комунікативні здібності. Працюючи з дітьми, які відчувають тривожність під час війни, потрібно використовувати такі техніки арт-терапії як казкотерапію, кольоротерапію та малювання [2].

Щоб допомогти дітям, які переживають психологічні травматичні події, психологи повинні виконувати такі завдання: забезпечити нормалізацію емоційних станів і правдиве сприйняття власних життєвих ситуацій; формувати відповідні способи вирішення складних життєвих ситуацій; активізувати процеси самопізнання, самоприйняття та самоконтролю; сприяти створенню позитивного образу майбутнього та прийняттю на себе відповідальності за своє майбутнє; сприяти оволодінню основними стратегіями успішної поведінки [1].

Працюючи з дітьми в першу чергу потрібно пропрацювати емоційні, поведінкові та когнітивні наслідки психотравм. Однак, щоб швидше позбутись негативного впливу психотравмуючої ситуації на організм дитини, потрібно також налагодити емоційний контакт з батьками, оскільки порушені стосунки можуть викликати напруженість дитини та можуть бути причиною прояву травматичних симптомів, а їх налагодження буде сприяти розвитку стійкості до стресових обставин [2].

Якщо дитина буде відчувати саме внутрішню підтримку, то це буде позитивно впливати на ставлення до життя, здатність адекватно справлятися з труднощами, змінами в житті. Коли дитину будуть підтримувати дорослі, які є для неї авторитетом, тоді вона буде відкрита до нового досвіду, буде готова до дій у стресових ситуаціях, зможе брати на себе відповідальність, спілкуватись з іншими та знаходити соціальну підтримку.

Список літератури

1. Гуд Г.О. Негативні переживання дітей молодшого шкільного віку: психодіагностичний контекст досліджень. *Актуальні проблеми психології*. Київ; Ніжин, 2018. Том IX. 3. Вип. 11. С. 381–393.

2. Яценко Т.С. Малюнок у психокорекційній роботі психолога-практика (на матеріалі психоаналізу комплексу тематичних малюнків) Черкаси, 2003. 216 с.

Сусяк О. Д.

здобувачка магістерського освітнього ступеня
факультету спеціальної освіти,
психології та соціальної роботи
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

Науковий керівник:

Логвіна О. А.

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної психології
Кам'янець-Подільський національний університет
імені Івана Огієнка

КОРЕКЦІЯ ТА ПРОФІЛАКТИКА ТРИВОЖНИХ СТАНІВ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Для розроблення програми корекції та профілактики тривожних станів молодших школярів використано комплексний підхід, описаний у працях О. Лурії. За цим підходом передбачено, що корекційна робота має зважати на вияв негативних переживань у молодших школярів через різні сфери особистості – психомоторну (зокрема дихальні рухи), когнітивну, емоційну, а також впливатиме на них; поєднувати індивідуальні та групові методи роботи; містити оздоровлювальні процедури (як на соматичному, так і на психологічному рівнях), навчання прийомів релаксації під час корекційних занять із психологом та в домашніх умовах. У програмі корекційних і профілактичних занять заплановано попереднє нейропсихологічне обстеження, психодіагностування для виявлення сформованості психічних функцій та психологічних особливостей учнів, з'ясування причин тривожних станів і їхніх наслідків [1].

Програма передбачає впровадження загальнозміцнювальних заходів для оптимального функціонування нейродинамічних особливостей психіки молодших школярів. Такі заходи реалізують через процедури, що стимулюють кровообіг головного мозку, збагачення крові киснем, зокрема: контрастний душ, ранкова гімнастика, самомасаж комірцевої зони, масаж і самомасаж стоп та долонь, використання масажних устілок у взутті, вправа “50 кроків по холодній воді” (тупотіння ніжками по масажному килимку, зануреному у воду кімнатної температури під супровід ритмічної пісеньки) тощо. Також наголошено на необхідності дотримання повноцінного, здорового раціону харчування дитини, режиму праці й відпочинку, фізичної активності (заняття в спортивних секціях, виконання фізичних вправ удома чи під час корекційних занять), оптимальне дозування навчального навантаження [2].

Вагоме місце серед загальнозміцнювальних заходів посідають дихальні вправи, які забезпечують: підвищення рівня працездатності молодших школярів, оптимізацію рівня нейродинамічних показників завдяки насиченню

мозку киснем; навчання школярів контролю власної поведінки, що розвиває навички самоконтролю (особливо важливе для дітей із розладом дефіциту уваги й гіперактивністю); зняття психоемоційного навантаження, позбавлення негативних емоцій і досягнення “функційної розрядки”, релаксації, навчання управління власними емоціями.

Корекційні заходи програми передбачають створення умов для переходу від механічного виконання інструкцій дорослого до спільної діяльності й самоконтролю власної поведінки. Для розвитку довільної саморегуляції в молодших школярів розроблені розгорнуті інструкції з боку дорослого, які поступово формують здатність створювати власну цілісну програму поведінки; різні завдання, що спонукають дитину що-небудь вигадати, спланувати або вибрати [1].

Для урізноманітнення поведінкового репертуару учнів, наповнення його моделями стресостійкої поведінки й конструктивного копінгу (як важливих умов успішного подолання негативних емоційних переживань) корекційну програму наповнено іграми, що відтворюють правила, які змінюються залежно від ролі за сюжетом. Л. Виготський уважав гру “школою довільної поведінки” [2]. Дотримуючись правил гри, учень підкорює власні імпульси завданню та його виконанню. Правила гри є правилами дитини власне для себе, правилами внутрішнього самообмеження й самовизначення. Завдяки цьому в грі формується довільність, здатність до контролю та програмування власної діяльності. Правильний контроль поведінки знімає негативні переживання, поступово замінюється автоматизованими формами контролю. Зовнішні правила стають внутрішніми уявленнями дитини про те, як потрібно поводитися в ситуації [1].

Для ефективності корекційних і профілактичних впливів програма спрямована на емоційне включення учня, передбачає активні засоби впливу на формування позитивної мотивації до виконання завдань.

Програма корекції та профілактики тривожних станів у молодших школярів – це організована система психологічних впливів, спрямованих на пом’якшення емоційного дискомфорту в дітей, підвищення їхньої активності й самостійності, подолання внутрішньо-особистісних реакцій (агресивність, підвищена збудливість, тривожна недовірливість тощо), що зумовлені емоційними порушеннями.

Список літератури

1. Гуд Г.О. Динаміка вираженості негативних переживань в учнів молодшого шкільного віку. *Особистість у сучасному просторі*: матеріали наукового круглого столу (Київ, 7 грудня 2018). Київ, 2018. С. 35–39.
2. Петренко В.Є. Психологічна корекція тривожності старшокласників різних типів загальноосвітніх навчальних закладів: навч. посіб. Київ, 2015. 163 с.

УДК 615.36:615.275:616.61-002

Унгурян Т. М.

к.мед.н., асистент кафедри фармакології,
Буковинський державний медичний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ЦЕРУЛОПЛАЗМІНУ ДЛЯ КОРЕКЦІЇ ГОСТРОГО ПОШКОДЖЕННЯ НИРОК

Патологічні процеси в організмі пов'язані з руйнівною дією вільних радикалів кисню, що сприяє розвитку оксидативного стресу, який є одним із провідних механізмів, що лежить в основі патогенезу гострого пошкодження нирок (ГПН). Розвитку патологічних змін і активації вільнорадикальних реакцій сприяє й зниження активності антиоксидантних ферментів, які знешкоджують вільні радикали, попереджуючи їх негативний вплив на організм [1, 77; 2, с. 20].

У захисті клітин від реакцій пероксидного окиснення ліпідів одна з провідних ролей належить антиоксиданту плазми крові - церулоплазміну [2, с. 20]. Серед різноманіття його функцій, основними є участь в обміні міді та заліза, антиоксидантний захист, вплив на кровотворення та функціонування імунної системи, участь в гострофазних реакціях, регуляції рівня біогенних амінів в організмі. Антиоксидантні властивості церулоплазміну пов'язують із його фероксидазною та супероксидазною активністю. Знешкоджуючи індуковані іони перехідних металів, церулоплазмін попереджує пошкодження клітинних мембран, зменшує ендогенну інтоксикацію та запобігає розвитку поліорганної недостатності. Мембраностабілізуюча дія церулоплазміну залежить не тільки від покращання під його впливом прооксидантно-антиоксидантного балансу, а й від прямої взаємодії з ліпідним матриксом клітинних мембран [3, с. 2298]. Наведений широкий спектр біологічної активності є обґрунтуванням для дослідження нефротропного впливу церулоплазміну, зумовлений недостатньою вивченістю цього питання.

Мета роботи – дослідити вплив церулоплазміну на перебіг гострого пошкодження нирок та експериментально обґрунтувати доцільність використання його препарату для корекції цього стану. Для експериментальних досліджень було обрано рабдоміолітичну модель ГПН, для моделювання якої 50% розчин гліцеролу в дозі 8 мг/кг вводили внутрішньом'язово задні лапки щурів, розділяючи порівну дозу між кінцівками. Функцію нирок вивчали на фоні водного навантаження, для якого використовували підігріту водопровідну воду у розрахунку 5% від маси щура та вводили за допомогою зонда внутрішньошлунково.

Для розвитку гострого ниркового ураження характерно значне порушення функції нирок, зокрема спостерігалось значне зниження діурезу та ретенційна гіперазотемія. Про ушкодження нефронів також свідчило значне підвищення концентрації білка в сечі. На 24 год ГПН концентрація білка в сечі збільшилась в 3,3 раза порівняно із інтактними тваринами. Перебіг ГПН на тлі введення церулоплазміну характеризувався значно меншими порушеннями функції нирок порівняно із нелікованими тваринами. На 24 год ГПН на тлі введення церулоплазміну діурез збільшився удвічі порівняно із тваринами групи патології, а також зменшувалась ретенційна азотемія. ШКФ за умов ГПН на тлі введення церулоплазміну зросла у 2,3 раза, а вміст креатиніну в плазмі крові зменшився у 1,6 раза порівняно із групою патології. Також на позитивну динаміку ГПН і функцій нирок вказувало зменшення протеїнурії. На 24 год ГПН на тлі введення церулоплазміну концентрація білка в сечі зменшилась в 2,8 раза порівняно із нелікованими тваринами. Екскреція білка із сечею зменшилась у 1,3 раза, а в розрахунку на об'єм клубочкової фільтрації зменшилась у 2,9 раза. Такий вплив церулоплазміну можна пояснити його антиоксидантними і мембранопротекторними властивостями, що зумовлює протекцію епітелію каналців нефрона від ушкодження.

Отже, введення церулоплазміну запобігає значним порушенням функції нирок за умов їх експериментального гострого ушкодження порівняно із нелікованими тваринами.

Список літератури

1. Varrier M., Fisher R., Ostermann M. Acute kidney injury – an update. *European medical journal. Nephrol.* 2015. N 3(1). P. 75-82.
2. Резников А.Г., Полумбрик О.М., Бальон Я.Г., Полумбрик М.О. Про- та антиоксидантна системи і патологічні процеси в організмі людини. *Вісн. НАН України.* 2014. № 10. С. 12-29.
3. Vashchenko G., MacGillivray R.T.A. Multi-copper oxidases and human iron metabolism. *Nutrients.* 2013. N 5. P. 2289-2313.

**СЕКЦІЯ 8
SECTION 8**

**ВЕТЕРИНАРНІ НАУКИ
VETERINARY SCIENCES**

УДК 616-001.1

Сокульський І. М.

к.вет.н., доцент
завідувач кафедри нормальної і
патологічної морфології, гігієни та експертизи
Поліський національний університет

Радзиховський М. Л.

д.вет.н., доцент
професор кафедри епізоотології,
мікробіології і вірусології
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

**ДО ПИТАННЯ ПРО ТЕРМІЧНІ ОПІКИ ШКІРНОГО ПОКРИВУ У
СОБАК ТА ЇХ СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНЕ ЗНАЧЕННЯ**

Опіки (*combustio*) – ушкодження тканин, що виникають від термічного, хімічного, електричного чи радіаційного впливу [1, с. 205]. Термічні опіки у тварин є серйозною проблемою, яка займає одне з центральних місць у сучасній гуманній та ветеринарній медицині [2, с. 5]. Останні у сільськогосподарських та домашніх тварин можуть виникати внаслідок впливу полум'я під час пожеж, гарячих рідин, пари, гарячого повітря чи розпечених металевих предметів. Такі пошкодження можуть виникати при жорстокому поводженні [3, с. 44]. У цьому відбуваються як місцеві патологічні зміни, такі як коагуляційний некроз тканин, серозне чи серозно-геморагічне запалення, і загальні порушення функцій організму. Наслідки навіть невеликих за глибиною та площею опіків можуть призводити до функціональних порушень.

Тяжкість опіку визначається величиною площі та глибиною пошкодження тканин. Всі перелічені фактори мають різний ступінь пошкоджень та морфологічну картину, тому опік матиме свої прояви та вимагатиме індивідуального підходу до проведення досліджень, а у подальшому і лікування.

Тому у ветеринарній практиці лікаря ветеринарної медицини, практичним питанням щодо пошкодження шкіри при опіках є актуальним для проведення діагностики опіку, визначення ступеня пошкодження та проведення судово-ветеринарної експертизи [4, с. 181].

Ступінь пошкодження залежить від температури ушкоджуючого агента та часу контакту. Опікова травма є обпаленням шерсті, руйнуванням шкіри під час впливу травмуючого агента, що призводить до ішемічних змін, які виникають внаслідок порушення циркуляції судинної системи. Клітини гинуть

через збільшений внутрішньоклітинний об'єм рідини, що призводить до збільшення ядра і розриву мембрани. До того ж відбувається прогресивна денатурація білків, яка стає незворотною за високою температурою.

За статистичними даними причинами появи опіків у собак стають: вплив високих температур (полум'я, окріп, гаряча пара тощо), речовини хімічного походження (кислоти, луги), електричний струм, опромінення та дія ультрафіолетових променів, а також деякі біологічні їдкі речовини (наприклад, сік ядовитих рослин).

При діагностиці опіку, ветеринарному лікарю (експерту) потрібно встановити характер термічного агента, диференціювати прижиттєвий та посмертний його вплив, встановити причину та механізми смерті, наявність інших прижиттєвих чи посмертних ушкоджень, час контакту тварини із гарячим предметом, встановити ступінь і площу опіку [3, с. 47] та визначити ступень тяжкості шкоди, заподіяної здоров'ю тварини [5, с. 184].

Незалежно від виду опіку встановлюють тяжкість ушкодження. Таким чином, в результаті проведених практичних ветеринарних досліджень щодо макроскопічних змін шкірного покриву у тварин при опіках та аналізу експертної практики в Україні, відповідні ушкодження умовно поділяють за ступенями на підставі нижченаведених критеріїв. Така ступінь вираженості пошкоджень від опіків в залежності від глибини пошкодження варіюється від легкої до найважчої [3, с. 48].

Перший ступінь ураження характеризується підвищеною больовою чутливістю на дотик до ураженої ділянки. Відмічають зміну верхнього шару дерми. Характерними ознаками опіку є почервоніння, виникнення набрякlostі та артеріальна гіперемія в ділянці ураження. Повне загоєння триває кілька днів. Після цього на місці опіку немає жодних ознак рубцювання.

Другий ступінь ураження проявляється почервонінням шкірі, випадінням шерсті, пошкодженням дерми, вираженням набряку, гіперемією з утворенням специфічних пухирців з рідиною (везикули) – серозне бульозне запалення з утворенням пухирів. Під везикулою ховаються оголені шари дерми. Повне загоєння триває від 2 до 4 тижнів. На місці поразки немає змін шкірного покриву.

Третій ступінь ураження від опіку характеризується змінами глибоких шарів епідермісу, омертвінням шкіри. На місці пошкодження виникають некротичні струпи різного відтінку. Тому, відтінок струп має важливий критерій і безпосередньо залежить від фактора, що спровокував пошкодження. Так, струпи коричневого або чорного кольору характерні при впливі на шкіру відкритого полум'я або розпеченого предмета, сіруватого кольору – при дії гарячої води. По краях вогнища ураження розташовується ділянка гіперемованої шкіри, в якій відбувається закупорка кровоносних судин.

Четвертий ступінь опіку представляє зовнішню картину пошкодження у вигляді обвуглювання товщі шкірного покриву, а також ураження м'язових волокон, сухожилля та кісткових структур.

Глибину опіку визначають за місцевими клінічними ознаками, а саме, гіперемією, утворенням бульбашок, формуванням струпа.

Хочеться відмітити, що тяжкий ступінь опіків здатний спричинити порушення в роботі всього організму, що обумовлено зміною гідrataції, загальним зниженням імунних сил організму і скупченням токсичних речовин. Залежно від ступеня пошкодження, симптоматика відрізнятиметься. Загальними характерними ознаками опіку у собаки є: випадіння шерсті, розвиток набряку у місці поразки; підвищення загальної температури; виникнення найсильнішого почуття печіння; різкий біль, здатний стати причиною шоку у тварини. При III та IV ступені опіків у тварини запальна реакція носить гнійно-демаркаційний характер, діагностується зміна циркуляції крові, що призводить до підвищення артеріального тиску, відзначається тахікардія, тремор тіла. Глибокі опіки (на всю товщину шкіри) зазвичай мають три концентричні зони тканинних ушкоджень: центральна зона коагуляційного некрозу, середня зона судинного стазу з порушенням тканинним кровообігом та зовнішня зона гіперемії.

Список літератури

1. Тірон О.І., Вастьянов Р.С., Tiron O.I., Vastyanov R.S. Залучення пероксидних механізмів до патогенезу дисфункції щитоподібної залози при опіковій хворобі. *Актуальні проблеми транспортної медицини*. 2023. № 1-2(71-72). С. 203–217. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7617890>

2. Проценко О.С., Шаповал О.В., Тесленко Г.О., Родіонов М.О., Воцилін Б.Р., Єлецький М.С. Клінічні та експериментальні дослідження тканин при термічних пошкодженнях. *Актуальні проблеми сучасної медицини*. 2019. Випуск 3. С. 4–13. DOI: 10.26565/2617-409X-2019-3-01

3. Конспект лекцій з дисципліни “Судово-ветеринарна медицина”. Навчальний посібник / Г.І. Коцюмбас, М. І. Жила, М.І. Шкіль, Р.С. Данкович, Ю.С. Стронський, В. М. Лемішевський. Львів. 2022. 82 с.

4. Яценко І.В., Казанцев Р.Г. Порядок проведення судово-ветеринарної експертизи трупів тварин в секційній залі спеціалізованої експертної установи. *Ветеринарія, технології тваринництва та природокористування*. 2021. № 7. С. 179 – 191. doi: 10.31890/vttp.2021.07.28

5. Яценко І.В., Парилівський О.І. Новітні досягнення в судово-ветеринарній експертизі тварин, постраждалих від жорстокого поводження. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького. Серія: Ветеринарні науки*. 2020. Том 22. № 97. С. 95–105. DOI: 10.32718/nvlvet9716

Лобач В. П.

Полтавське міське товариство Реріхів
“Радела”

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ НА ШЛЯХУ ВІДНОВЛЕННЯ Й ЕВОЛЮЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

На теперішньому етапі еволюційного розвитку земної цивілізації країни світу прагнуть визначитися з цілями свого розвитку з метою природньо інтегруватися у сучасний цивілізований Світ.

В Україні Указом Президента України Володимира Зеленського щорічно 9 травня буде відзначатися День Європи [1]. Це також офіційні заяви щодо прискорення членства України в Організації Північноатлантичного договору. На урочистому засіданні Верховної Ради України 28 червня 2023 року була проголошена економічна Доктрина.

У липні 2022 року українські громадські організації на Конференції з відновлення України у Лугано представили Маніфест громадянського суспільства. Це документ, що містить спільні критерії рішень, пріоритетні завдання та червоні лінії щодо майбутнього України.

У вказаному Маніфесті громадянського суспільства зазначено, що українці включені в процес прийняття рішень щодо свого майбутнього на всіх рівнях. Будь-який процес ухвалення рішень є прозорим та партисипативним. Рішення обговорюються та ухвалюються з урахуванням довготермінових наслідків.

А також було наголошено, що *ніхто не має монополії на рішення, що стосуються усіх*. Громадянське суспільство є важливим способом участі громадян у суспільному житті. *Держава та місцеве самоврядування мають бути відкритими до взаємодії з громадянським суспільством*.

Представниками української та зарубіжної наукової, громадської та католицької спільноти 25 червня 2023 року у м. Львові, в Українському католицькому університеті був оприлюднений Конституційний маніфест “Нове народження України” [2, с. 4].

У цьому Конституційному маніфесті його автори закликають народ України долучитися до відкритого конституційного процесу, який включатиме пошук змісту майбутньої конституції, обговорення нового суспільного консенсусу задля усунення небезпеки перетворення нового основного закону на політичну угоду між елітами.

У маніфесті зазначено, що у цій страшній війні, розв’язаною терористичною Росією, в багатьох аспектах народжується нова Україна: російська агресія об’єднала українців задля захисту своєї землі та *священного права самим визначати свою долю*. Це означає, що українська політична нація стала доконаним фактом. Але це також накладає на нас додаткову

відповідальність. Війна точиться не тільки за контроль над територією та відновлення суверенітету України в міжнародно визнаних кордонах – *ми відстоюємо також принципи та цінності вільного світу. Ми наразі боронимо цивілізацію, якій кинув виклик варварський авторитарний режим.*

Ініціатори маніфесту вважають, що кінець-кінцем надмірна концентрація влади в руках небагатьох провокуватиме нові та нові суспільні поділи. Якщо українці повірять у свою державу, якщо влада стане чуйною до потреб громадян, якщо система даватиме надію на майбутнє та гуртуватиме людей, тоді Україна може пережити славне друге народження.

Також вказується, що можновладці ігнорують Конституцію, коли в них є можливість безкарно порушувати її приписи і, навпаки, відсутні стимули дотримуватись їх – іншими словами коли влада занадто сконцентрована в руках небагатьох. Отже, наша Конституція продовжуватиме бути порожньою декларацією доти, доки ми не змінимо її таким чином, аби створити передумови її ефективного застосування.

Підписанти маніфесту пропонують, аби люди зробили свій усвідомлений вибір, конституційний процес має бути відкритим та інклюзивним настільки, наскільки це можливо. Він має включати: численні громадські слухання, які добре протоколюються; конституційні дискусійні спільноти чи клуби в кожному місті; вірогідно, обрану конституційну асамблею; експертний супровід, що не підміняє собою інклюзивний процес; референдум.

Таким чином, запевняють автори Конституційного маніфесту, процес написання нової Конституції може об'єднати людей у заповзятій, жвавій дискусії про спільне майбутнє – новий суспільний консенсус, який допоможе нам збудувати краще майбутнє, якого ми наразі так палко прагнемо. Таким чином, метою Конституційного процесу є дослідження шляху, що призведе Україну до укладення нового суспільного договору... [2, с. 4]

Вважаю, що свідома українська спільнота, особливо за останнє десятиліття, мала переконатися, що перш за все європейські та інші країни світу рухаються у майбутнє визначивши свою мету та пріоритети розвитку. Бажано, щоб ці пріоритети не суперечили напрацьованим країнами Заходу духовним цінностям.

Центральне місце країнами світу приділяється економічному розвитку. У ринкових механізмах нових індустріальних країн формується на основі правового державного регулювання, яке опирається на історичні, культурні та національні традиції. В них відсутнє стремління до універсалізації, домінує свобода у формі і засобів розвитку.

У механізмі регулювання сучасного ринкового господарства країн Західної Європи *індикативне планування замінюється стратегічним.*

Але, на цьому шляху до нової духовної людини та обраного суспільством прогресивного державного устрою, їх розвиток буде залежати від пануючого світогляду й моралі, рівня розвитку культури та національних властивостей.

На теперішній час у переломному періоді історії народів відбувається жорстока боротьба двох ідеологій, двох систем за панування над світом:

автократією та демократією, пост більшовицько-комуністичним і християнсько-демократичним світоглядом.

Боротьба названих вище двох систем включає в себе всі сторони життя народів, і між іншим, виховання молоді.

Громадянське виховання, яке стало особливо актуальним у період проголошення і розбудови України як демократичної, правової держави, що потребує нової людини-громадянина, свідомої щодо своїх прав і обов'язків, активної й творчої особистості з високою національною свідомістю, твердим характером і сильною волею. Нову державу можуть створити тільки якісно нові громадяни, особливо майбутні вчителі, які, у процесі виховання, змінять себе та свою свідомість.

Національний виховний ідеал базується на загальнолюдських цінностях і включає в себе ті риси, які відповідають духовності чи звичаям певного народу. Конкретний зміст національного виховного ідеалу залежить від державного устрою, світогляду, релігії та моралі, від рівня розвитку культури, від національних особливостей народу.

В Україні має бути культивована неперервна система самоосвіти та самовиховання. Які риси характеру мають бути властиві студентській молоді та громадянам України в сучасних умовах?

Згідно з реформою загальної середньої освіти випускник нової української школи – це:

- цілісна всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення;
- патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини;
- інноватор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя.

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які *вміють навчатися впродовж життя*, критично мислити, *ставити цілі та досягати їх*, працювати в команді, *спілкуватися в багатокультурному середовищі* та володіють іншими уміннями [3].

До перелічених духовних, інтелектуальних та фізичних якостей, в екстремальних умовах становлення та подальшого еволюційного розвитку всіх галузей України, іншими здібностями та уміннями молоді людини можуть бути:

- 1) незламної волі до досконалості, праведності та святості;
- 2) чесності;
- 3) справедливості;
- 4) пріоритету суспільних національних та світових інтересів над особистими;
- 5) життєвого оптимізму, довіри до Божого милосердя і справедливості;

- 6) самодисципліни, відповідальності та рішучості;
- 7) любові до праці;
- 8) виразного відчуття краси і здоров'я (психічного та фізичного);
- 9) любові до мови, мовлення, пісні (співучість);
- 10) мужності, сміливості, відкритості до майбутнього, нового та незвіданого;
- 11) шляхетності та жертвовності;
- 12) вміння *логічно та раціонально мислити, мати навички синтетичного мислення*;
- 13) мати культуру просто, стисло і чітко (лаконічно), ясно мислити та викладати свої думки;
- 14) толерантного ставлення до думок співбесідників та культура проведення нарад і дискусій.

На світоглядному рівні:

- 1) *постійного поповнення знань та розширення своєї свідомості*;
- 2) здатності до творчих, масштабних та нестандартних дій;
- 3) відчуття власної свободи і повага до свободи інших;
- 4) інтересу до внутрішнього світу людей і народів, повага до їх оригінальності та неповторності.

Молода людина в українському суспільстві мусить також усвідомлювати, яким шляхом розвитку має рухатися країна та яку відповідну мету, для досягнення у житті, він має поставити. Суспільство об'єднується не лише за територією, за якою постійно мешкає, але й для всіх зрозумілою мрією, яку громадяни можуть досягнути якщо не в цьому житті, то в майбутньому.

На теперішньому етапі історичного розвитку країни об'єднанню української нації може сприяти не тільки спільна у міжнародно визнаних кордонах територія, самобутня українська мова, національні традиції, але й усвідомлена близька по духу новітня *українська національна ідея*. Ця ідея, яка має бути невід'ємною частиною попередньої, виразником і рушійною силою якої було українське козацтво та український національний рух. Вона виявлялася у героїчному прагненні українців до відновлення єдиної, вільної, суверенної держави в історично сталих кордонах.

Сучасна національна ідея має відображати українську національну ідентичність та самобутність, а також відповідати найзаповітнішим думкам українців: хто ми є і чого ми прагнемо досягнути у теперішньому часі та у майбутньому? Визначеним пріоритетом мають бути духовні, культурні цінності над матеріальними, хоча, безумовно, матеріальні потреби у мінімально необхідному розмірі мусять бути гарантовані та забезпечені державою. Кожна людина у суспільстві сильних духом, мужніх і чесних громадян має бути найвищою цінністю.

Затребувана у суспільстві українська національна ідея має включати кращі духовні надбання у минулому, поєднувати державні суспільні інтереси з

духовними прагненнями кожної людини і громадянина. Суспільна мораль має формуватися на засадах вищих духовних цінностей, національних і світових культурних надбань. На шляху становлення і еволюційного розвитку країни місія української нації полягає у несенні миру на Землі та в усвідомленій її громадянами меті:

- служити Богові й Україні як сенс свого життя;
- разом із світовою демократичною спільнотою відстояти державний суверенітет, територіальну цілісність та національну ідентичність від розв’язаної темними силами гібридної агресії з боку споконвічного ворога – країни з історичною назвою Московщина (РФ);
- на шляху демократичних перетворень України прагнути до самовдосконалення затребуваних у суспільстві природних духовних, інтелектуальних та фізичних здібностей і талантів;
- вдосконалювати рівноправні взаємовідносини у суспільстві;
- досягнути вільного розквіту всіх сфер життєдіяльності України;
- розвивати взаємовигідні відносини з країнами світу та прагнути, на основі властивих вищих духовних цінностей, до взаєморозуміння з іншими цивілізаціями Всесвіту [4, с. 20 – 21].

Згідно статті 85 Конституції України Верховна Рада визначає засади внутрішньої і зовнішньої політики. Таким чином, Верховна Рада могла б ухвалити, після проведеного слухання та обговорення, *українську національну ідею*, яка б у подальшому могла бути покладена за основу при розробці концептуальних комплексних положень та принципів стратегії становлення та еволюційного розвитку України.

Список літератури

1. Указ Президента України № 266/2003 від 8 травня 2003 року “Про День Європи”.
2. Універсальне інформаційно-політичне видання “Вечірня Полтава” № 27, 5.07.2023. 8 с.
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року. Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988.
4. Центр фінансово-економічних наукових досліджень, 2023 Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua> Міжнародна конференція “Сучасний стан та перспективи розвитку науки, освіти, технологій і суспільства. Current state and prospects of the development of science, education, technology and society”. Збірник тез доповідей. Book of abstracts. 16 червня 2023 р. June 16, 2023. м. Полтава, Україна Poltava, Ukraine. Тези доповіді: “Чинники, що впливають на майбутнє України”.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ, ТЕХНОЛОГІЙ ТА СУСПІЛЬСТВА**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
м. Кременчук,
23 серпня 2023 р.**

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Технічний редактор: Нестеренко В. О.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 23.08.2023 р. Формат 60х90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,4
Гарнітура Times New Roman.
Наклад 500 примірників. Зам. № 22395

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

